

Četvrtak, 22. juni 2006.
Svedok Andrew Pringle
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 9.30 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA PARKER: Dobro jutro. Gospodine Moore?

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, mogu li samo dve preliminarne stvari, neće oduzeti puno vremena. Sada prelazimo na svedočenje general-majora Pringlea. Želim da mi Pretresno veće da razjašnjenje u vezi sa veštacima, i to u vezi sledećeg. U zemlji iz koje ja dolazim, zastupnici obe strane mogu da razgovaraju sa ekspertima i tokom njihovog svedočenja. Nisam siguran da je to i ovde slučaj, tako da bih sada želeo da dobijem razjašnjenje i za Tužilaštvo (OTP, Office of the Prosecutor) i za Odbranu: da li kada su eksperti pozvani da svedoče sa njima takođe može ili ne može da se razgovara?

SUDIJA PARKER: Koliko je meni poznata situacija sa ovog Suda a takođe i iz drugih, kao što ste i sami razumeli je da sa njima ne sme da se razgovara. Tako da ukoliko se dogodi nešto neobično što bi po vašem mišljenju tražilo da razgovarate sa svedokom, vi za to onda morate da tražite dozvolu Pretresnog veća.

TUŽILAC MOORE: Da. Meni je to sasvim u redu. To pomaže obema stranama. Druga stvar odnosi se na svedoka P-002. To je bio poslednji civilni svedok koji je ovde svedočio i koji je spomenuo neke beleške, koje mi, uprkos svim našim pretraživanjima, nismo uspeli da pronađemo. Sinoć je taj svedok stupio u kontakt sa našom Kancelarijom i rekao da je pronašao taj dokument. Ja sam se onda dogovorio o sledećem sa njim: da će on taj dokument odneti u lokalnu kancelariju tamo gde živi, tamo će taj dokument da se iskopira, a original će biti poslat ovde u Hag. Na taj način će i moje uvažene kolege moći da dobiju fotokopije dokumenta, kao i njegov prevod. Meni to sve zvuči izvanredno, ali postoji jedna poteškoća. Kao što se verovatno sećate časni Sude, imali smo ovde gospodina Kypra i on je takođe imao beleške koje smo pokušali da protumačimo, ali ljudi ponekad koriste vlastite sisteme tokom pisanja beleški. Mislim da bi sličan problem mogao da iskrsne i sa ovim svedokom i tim dokumentima, tako da bih ja želeo da sada vidim da li prevod može da se uradi u njegovom gradu, što bi uradio ovlašćeni prevodilac, a da se onda kopije prevoda pošalju ovom Sudu i advokatima što je moguće pre. Dakle, to je postupak koji sam želeo da predložim u vezi sa ovim svedokom.

SUDIJA PARKER: Moram da priznam da ovo zvuči vrlo ohrabrujuće, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: U redu. Hvala lepo. Onda bih sada želeo da pozovem kao svedoka general-majora Pringlea.

SUDIJA PARKER: Hvala vam.

(svedok je pristupio Sudu)

SUDIJA PARKER: Dobro jutro, gospodine. Molim vas, budite ljubazni i pročitajte svečanu izjavu sa kartice koja stoji ispred vas?

SVEDOK PRINGLE: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA PARKER: Hvala vam puno. Izvolite, sedite.

SVEDOK PRINGLE: Hvala, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Gospodine Moore, izvolite?

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, pre nego što počnemo, imamo kopije izveštaja za Pretresno veće. Izveštaj je malo modifikovan. Moje uvažene kolege već su videle te izmene. Možda bismo sada te kopije na papiru mogli da prosledimo vama. A upravo ih sada donose u sudnicu. Ali idemo samo sada na predstavljanje general-majora Pringlea?

SUDIJA PARKER: Pa zar mi te kopije već nemamo?

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, možda se sećate da je izrečen prigovor na spominjanje jednog ili dva svedoka. Ono što je meni rečeno, jeste to da su kopije koje vi imate sada pred sobom - originalni izveštaj. A modifikovani izveštaj ima obojene stranice u nekim delovima. Samo da pomognem Sudu...

SUDIJA PARKER: U redu. Razumeo sam. Možete da nastavite. Nisam otvorio ovo, a mislio sam da je to modifikovana kopija.

TUŽILAC MOORE: Pa u stvari, možda i jeste. Mogu li samo da vidim? Možda smo bili efikasnije nego obično. Ako pogledate stranicu 13 gde pri vrhu stoji naslov "Komandna klima"....

SUDIJA PARKER: Ne mogu da promađem stranicu 13. O, to je...

TUŽILAC MOORE: Sa donje desne strane.

SUDIJA PARKER: Kod nas nisu sve stranice po redu. "Komandna klima", da.

TUŽILAC MOORE: I ako pogledate fus note, videćete, na primer, fus nota 56. Na tom mestu spominje se čovek zvani Topola koji se pojavljuje u drugim izjavama svedoka.

SUDIJA PARKER: Da.

TUŽILAC MOORE: On je mučio ratne zarobljenike, i to je podvučeno crvenim.

SUDIJA PARKER: Kod mene nije.

TUŽILAC MOORE: Tako sam i mislio.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno. Možemo li onda da pređemo na biografiju generala Pringlea.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC MOORE

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas vaše puno ime i prezime?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Andrew Robert Douglas Pringle.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Mislim da može da se kaže da ste imali sreću da služite u britanskoj vojsci, zar nije tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada ste general-major u penziji, a u vojsci ste bili 37 godina?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada ste konsultant za pitanja odbrane sa dosta širokim obimom. Na primer, dva puta ste pomagali NATO školi za rukovođenje i komandovanje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada nešto o vašoj profesionalnoj karijeri. Da li je to tačno da ste stupili u Kraljevsku vojnu akademiju u Sandhurstu kao kadetni oficir 1964. godine. Posle dve godine, diplomirali ste na Sandhurstu, a onda ste stupili u Royal Green Jackets, koja je jedna od najslavnijih pešadijskih pukova i verujem da ima tri bataljona. Da li sam u pravu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je. I ljubazno je od vas što ste to tako opisali, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Bilo mi je zadovoljstvo. Posle toga, bili ste komandant voda u jednom bataljonu na Kipru?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Imajući u vidu prirodu posla koji ste obavljali na Kipru, treba da se kaže da je u to vreme postojala velika napetost između dve nacije na tom ostrvu - između Grka i Turaka, što je dovelo do novih tenzija, zar ne?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Posle toga, otišli ste na trogodišnji kurs za prirodne nauke u *Royal Military College* u Shrivenhamu i posle toga ste se vratili vašem pešadijskom bataljonu 1971. godine?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: 1971. godine išli ste na više službovanja u Severnu Irsku. To su bile takozvane godine problema, koje su prouzrokovale sukobe između IRA i rojalističkih snaga ... paravojnih snaga. A vi ste tamo odlazili: 1971., 1972., 1973., 1978., 1979., 1980., 1981. i 1983. godine, je li tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je, časni Sude. Međutim, ja bih to opisao kao protiv-terorističku kampanju, a ne kao sukob.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pokušavam da budem što je moguće neutralniji. Mogu li sada da se pozabavim sa vašim položajem dok ste bili u Severnoj Irskoj. Prvo ste bili komandant voda, a posle toga ste bili ađutant, zamenik komandira čete, komandir čete, i na kraju oficir operativnog štaba u komandi za Severnu Irsku. Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Posle toga, išli ste u komandno-štabnu nastavu za mlade starešine. To je bilo 1975. godine. Posle toga ste izabrani da idete na vrlo prestižnu višu generalštabnu školu britanske vojske *Army Staff College* koja je takođe u Sundhurstu. To je bilo 1976. i 1977. godine?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U Camberleyu, to je tačno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam. Treba reći da je odabrano samo 30 posto oficira za štapske kurseve, i to po sistemu prijemnih ispita kao i odgovarajućih preporuka u godišnjim izveštajima. Posle toga, vratili ste se u tu ustanovu gde ste predavali od 1983. do 1985. godine? Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kada je reč o Višoj generalštabnoj vojnoj školi, može da se kaže sledeće: dakle, išli ste u Kraljevsku vojnu školu za nauke u Shrivenhamu, to je bio kurs u trajanju godinu dana, jer već imate diplomu iz prirodnih nauka? Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Druge godine ste radili na komandno-štabnim odgovornostima i taktičkim pitanjima sve do nivoa divizije. Za sam taj kurs može se reći da je obuhvatao mnoge stvari. Između ostalog, studiranje komandovanja i isto tako kontakte sa osobama koje su imale saznanja iz prve ruke o relevantnim temama? Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li je tačno da ste tada imali i manevre na kojima su se obrađivali razni aspekti vojnih operacija?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Posle toga, vratili ste se da komandujete trećim bataljonom *Royal Green Jacketsa* od 1985. do 1988. godine i to u Nemačkoj i Velikoj Britaniji. Tom prilikom bili ste u tesnom kontaktu sa nemačkom vojskom, i imali ste prilike da vidite kakva je doktrina i operativna procedura u nemačkoj vojsci. Posle toga, otišli ste da radite u Ministarstvu odbrane kao pukovnik u vojnom odseku koji je funkcionisao na strateškom nivou, i koji je određivao generalštapsku politiku za britanske jedinice u celom svetu, zar ne?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Posle toga, išli ste na Kraljevsku školu za odbranu - *Royal College of Defence Studies*, poznatiji kao Ratni koledž, i to na godinu dana. Nećemo sada da ulazimo u sve detalje. Međutim, može se reći da polovinu polaznika Ratnog koledža čine Britanci i to iz redova vojne policije i drugih vladinih službi, a druga polovina dolazi iz celog sveta, uglavnom iz vojski?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo dalje. Isto tako, radili ste u kabinetu premijera između 1992. i 1994. godine. Tamo ste vodili odsek za procenu kontraobaveštajnih podataka za zajednički obaveštajni komitet. 1994. godine prešli ste u Nemačku, gde ste preuzeli komandu nad 20. oklopnom brigadom, pa ste zajedno sa svojim štabom i više jedinica bili poslani u Bosnu i Hercegovinu 1995. godine, gde ste bili komandant Sektora Jugo-zapad Ujedinjenih nacija (United Nations South-West Sector in BiH) sa bazom u Gornjem Vakufu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Govoreći o toj službi, mislim da ste vi bili u vreme kada je, nažalost, došlo do potpunog sloma prekida vatre. Opisujete sukob različitih nacionalnosti od aprila 1995. godine pa nadalje da je bio izuzetno velikog intenziteta i da je trajao sve do konačnog potpisivanja Dejtonskog sporazuma (Dayton Accord), da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Vi isto tako kažete da je to službovanje za vas bilo lekcija o tome kako izgleda obavljanje dužnosti komandanta u kontekstu, kako ste vi rekli, strateškog haosa i nejasnoća?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Šta ste zapravo time želeli da kažete?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mi smo funkcionisali u atmosferi gde nisu postojali nikakvi jasni ciljevi. Bili smo u sred rata koji je besneo oko nas, a mi kao

pripadnici Ujedinjenih nacija (United Nations) imali smo veoma ograničena pravila delovanja. Dobijali smo uputstva i od Ujedinjenih nacija i od naših nacionalnih komandi. Isto tako, Međunarodna zajednica nije mogla da se složi oko toga šta bi trebalo da se učini ili što ne bi trebalo da se učini. I u stvari, komandanti na terenu najčešće su sami radili ono što su mislili da treba da rade.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala. Posle toga, bili ste načelnik odeljenja za kopnena ratovanja od 1996. godine do 1997. godine, gde ste postali nadležni za vojni koncept i doktrinu. Posle toga ste se vratili u Bosnu i Hercegovinu gde ste bili komandant NATO-ove multinacionalne divizije Jugozapad i stacionirani u Banja Luci - 1997. i 1998. godine. Rekli ste da ste tada često bili u kontaktu sa vojnim, policijskim i civilnim vlastima bosanskih Srba na najvišem nivou, kao i sa velikim brojem međunarodnih humanitarnih organizacija. I konačno, vaša poslednja dužnost bila je načelnik štaba, odnosno načelnika operativne službe pri stalnom zajedničkom štabu u Northwoodu u Ujedinjenom Kraljevstvu. Vidim da ovde nešto pogrešno piše u izveštaju. Vidim od 1998. do 2001. godine. Iz tog štaba, Ujedinjeno Kraljevstvo je razmeštalo, upravljalo i održavalo svoje oružane snage angažovane u brojnim operacijama širom sveta, tako da ste vi kontaktirali sa komandantima razmeštenim na raznim isturenim ratištima? Je li to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I kao što sam rekao, 2001. godine otišli ste u penziju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Imamo ovde vaš izveštaj, i kao zaključak možemo da kažemo da ste vi komandovali trupama i da ste bili u komandnom lancu i drugih zemalja, osim Velike Britanije. I te zemlje su: Španija, Turska, Holandija, Kanada, Sjedinjene države, Češka Republika, Novi Zeland i Malezija. Isto tako, tesno ste saradivali sa štabovima i jedinicama: iz Australije, Francuske, Švedske, Nemačke, Norveške i Finske? Je li to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tačno je. Jedino što bih ja dodao je to da sam imao sreću da sam bio komandovao na svim nivoima, od voda do divizije.

TUŽILAC MOORE: Puno vam hvala. Časni Sude, molim vas samo za trenutak. Časni Sude, mogu li samo da prosledim kopije izveštaja za Pretresno veće? Časni Sude, mogu li sada da se pozabavim sa jednom ili dve stvari. Ako časni Sud pogleda ponovo 13. stranicu, a ja se nadam da ću uskoro moći da vam dam i kopije u boji, jer u ovom trenutku kopije koje imate nisu u boji, a biće vam ubrzo jasno i zašto. Izveštaj je potpuno isti, ali je lakše ako gledamo stvari u različitim bojama. Isto tako, možemo da ubacimo brojeve dokaznih predmeta, pošto su mnogi od tih dokumenta dokazni predmeti. Ali ako pogledamo na primer stranicu 13, fus notu 56, na koju sam se već pozivao, nadam se da je sada u toj fus noti podvučena rečenica: "Topola se pojavljuje i u drugom izjavama svedoka". Kao što sam rekao, želeo bih da to bude podvučeno u boji. To će biti podvučeno crvenom crtom, i znaćete da je to informacija koju mi nećemo da koristimo. Pogledajte zatim, na primer, stranicu 29...

SUDIJA PARKER: Sudija Thelin ima sreću da je dobio verziju u boji.

TUŽILAC MOORE: Mislim da je sudija Thelin jedan jako srećan sudija.

SUDIJA THELIN: Do sada.

TUŽILAC MOORE: Do sada. U svakom slučaju, pokušaćemo da i vama časni Sude dostavimo verziju u boji.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ako pogledate stranicu 29 i na primer fus notu 124, tu stoji: " Videti na primer svedoka P-020" - taj svedok nije svedočio. Mi ćemo da ga podvučemo crvenom bojom, kako bi se znalo da taj deo informacija nećemo da koristimo. Ali međutim, ako pogledate sa druge strane, videćete i plavu boju, kako je obeleženo i u dokumentu sudije Thelina za svedoka P-022, a zatim oznaka za transkript T i broj stranice 4.959 i 4.960. Znači, ono što smo mi nastojali da uradimo je da iz transkripta izvadimo delove iskaza, što je vrlo slično izjavi svedoka. Kao što sam i rekao, dobavićemo kopije. Ali to je način na koji smo struktuirali naš izveštaj.

SUDIJA PARKER: Pre nego što zatvorite tu stranicu, vidim da je u tekstu, u paragrafu 84 neke stvari podvučene.

TUŽILAC MOORE: Da.

SUDIJA PARKER: Da li to znači da se i na to nećete oslanjati?

TUŽILAC MOORE: Tako je.

SUDIJA PARKER: Hvala vam.

TUŽILAC MOORE: Na primer, ako pogledate fus notu 126, videćete da je tu nešto podvučeno. Sudija Thelin to vidi, podvučeno je crvenim i spominje se oficir Tešić i na njega se Tužilaštvo gotovo sigurno neće oslanjati. To je zamenjeno onim što je rekao svedok P-030, tu je i transkript. Fus nota 127 IBID odnosi se na Tešića, tako da je i to nešto što nećemo da koristimo. Tešić je to izjavio, ali to sada zamenjuje fus nota 126.

SUDIJA PARKER: Hvala vam.

TUŽILAC MOORE: Nadam se da je to sada jasno. Dozvolite mi da vam sada dostavim i dve fascikle. Ovo su dokumenti... Nadam se da ste časni Sude već dobili te dve fascikle?

SUDIJA PARKER: Dva teška crna registratora, ako za to kažete fascikle?

TUŽILAC MOORE: Da. Dva teška crna registratora. Dozvolite mi da vam objasnim dokumente u tim registratorima. Videćete časni Sude da se tu navodi prvo fus nota broj 1, a to je onda povezano sa svim fus notama u samom izveštaju general-majora Pringlea. Za sada je to numerisano po sistemu fus nota. Mnogi od tih dokumenata su sada dokazni

predmeti u spisu. Sada bi bilo bolje kada bismo se držali numeracije fus nota, zato jer je to povezano i sa samim izveštajem. Ja ću kasnije dostaviti Sudu izmenjeni izveštaj generala Pringlea, gde će fus note biti zamenjene dokaznim predmetima. Prema tome, kada vam bude dostavljen izveštaj, onda ćete u izveštaju moći da vidite ne samo fus note, već i dokazne predmete koji su stavljeni u Theunensov tekst izveštaja. Na taj način je to urađeno. I još jedno objašnjenje za Sud, jer ipak stvari nisu sasvim jednostavne: tamo gde u fus notama piše IBID, često će biti na primer, ako pogledamo fus notu 6. - to je ovaj najveći registrator. Dakle, ako neko pogleda fus notu broj 6, videće da tamo nema ničega.

SUDIJA PARKER: To mi je drago.

TUŽILAC MOORE: Ne radi se o propustu. To smo namerno uradili. Jer, tamo na papiru stoji fus nota 6, a to se već nalazi u fus noti broj 2. Drugim rečima, pod fus notom 6 spominje se isti dokument kao i u fus noti 2, pa smo onda jednostavno pokušali taj dokument da stavimo u fasciklu samo jedanput, i to je sad pod fus notom broj 2. Tako da se nadam da će to moći lako da se pronađe. Ponekad možete da vidite da se takve stvari ponavljaju po nekoliko puta, ali bojim se da nije bilo boljeg načina da se to uradi. Nadam se da je to sada jasno?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo onda sada na našu prvu temu. Generale, da li imate svoj izveštaj pred sobom, kao i dokumente u dva registratora?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, imam. Hvala, časni Sude.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Da pređemo na prvu temu a to je jednostavno sledeće. Da li postoji neki dokument u kom ste pronašli tačnu definiciju onoga šta znači "komandovanje"?

TUŽILAC MOORE: I molim Pretresno veće da pogleda fus notu 1.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, ima. Komandovanje se odnosi na ovlašćenu osobu koja je dobila ovlašćenja za usmeravanje, koordinaciju i rukovođenje vojnim snagama i to uključuje pravni i ustavni status.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da vas prekinem pre nego što nastavite. Da budemo sigurni da su svi na toj stranici.

TUŽILAC MOORE: Nažalost, moramo da se krećemo prilično polako. To je fus nota broj 1 i odnosi se na Zakon o opštenarodnoj odbrani, i to u članu 112. Sekretarijat (Registry) je takođe dobio posebnu indeksaciju, koja im pomaže da te dokumente stavljaju u elektronsku sudnicu (E-Court practice direction). Hvala vam puno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle generale, da li biste bili ljubazni, molim vas, da za nas pročitate član 112 koji pominjete u fus noti 1 vašeg izveštaja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. To je pravna i ustavna osnova u članu 112 Zakona o opštenarodnoj odbrani, u kome piše: "Komandovanje u oružanim snagama je utemeljeno na načelima jedinstvenosti komandovanja što se tiče korišćenja snaga i

resursa, kao i na jedinstvu vlasti i obaveze da se sprovedu odluke, komande i naređenja pretpostavljenog oficira".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I koliko vi znate, da li je to nešto što može da se upoređi sa principom komandovanja u "zapadnim vojskama" ili možda u NATO snagama - kako vi to poznajete?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, može.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Da pređemo na sledeću stvar, a to je fus nota broj 2. Hteo bih da vas pitam sledeće: Da li može da se kaže da ste se koristili dokumentom Saveznog Sekretarijata za narodnu odbranu koji govori o komandovanju i rukovođenju? Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da

TUŽILAC MOORE – PITANJE: To je dokazni predmet broj 394. Molim da pređemo na peto poglavlje, na stranici 27. Nadam se da su svi pronašli. Trebalo bi da imate pred sobom "Načela rukovođenja i komandovanja". Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas da se onda pozabavimo tim petim poglavljem o "Jedinstvenosti ovlašćenja", to je na stranici broj 28. Hoću na to posebno da se osvrnem. Dakle, stranica 28, fus nota broj 2. Koja su načela koja se tu primenjuju, u odnosu na jedinstvenost ovlašćenja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U doktrini stoji: "Načelo jedinstvenosti ovlašćenja u rukovođenju i komandovanju uključuje neotuđivo pravo komandanta da komanduje i rukovodi potčinjenom komandom i jedinicom, u skladu sa ovlašćenjima koja proističu iz onoga što mu je određeno na konkretnom nivou rukovođenja i komandovanja. To načelo omogućava da u procesu rukovođenja i komandovanja postoji samo jedan nadređeni koji izdaje naređenja i kome ostali raportiraju vezano za izvršenje zadatka". Da li želite da nastavim?

prevodioci: Molimo vas da usporite zbog prevoda. Hvala.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, molim vas?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tu se dalje nastavlja: "Ovlašćenje komandanta je određeno propisima. Njegovo je pravo da donosi odluke za koje je on isključivo odgovoran. U svom radu, komandant se oslanja na svoje pomoćnike, štab i druge organe komande. Prava i obaveze tih organa navode se u odredbama, i oni su odgovorni za svoju sferu rada. Komandant može da prenese neke svoje dužnosti i obaveze na načelnika štaba, njegove pomoćnike, organe štaba i podređene komande, ali on ne može da prenese odgovornost za situaciju u jedinici i njenu upotrebu".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pozabavio bih se tom rečenicom: " Ali ne može da prenese odgovornost za situaciju u jedinici i njenu upotrebu". Šta to tačno znači, laički rečeno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To znači da je komandant na kraju odgovoran za sve što se događa u njegovoj komandi, kao i za dela i postupanja onih koji su pod njegovom komandom.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pozabavimo se sada pitanjem podređenosti. To je na sledećoj stranici. Deo je na stranici 28, ali deo o kome bih hteo da razgovaramo je u engleskoj verziji na stranici 29, četiri reda od vrha, i počinje sa: "Potčinjenost unutar...". Da li možete to da pročitate, a onda ću da vam postavim pitanja u vezi sa tim?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tu piše: "Potčinjenost unutar vojne organizacije uvodi lanac komandovanja od vrha do dna - od Predsedništva SFRJ do odeljenja. U načelu lanca komandovanja nalaze se obaveze, prava i odgovornosti nadređenih da donose odluke i dodeljuju zadatke, dok podređeni imaju dužnost, pravo i odgovornost da sprovedu te zadatke precizno i na vreme".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da se onda pozabavimo pitanjem podređenosti. Imamo komandanta koji je na kraju odgovoran za sve. U kojoj meri on mora da bude obavešten o zadatku koji izdaje svom podređenom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mora da bude u potpunosti obavešten, jer je on odgovoran. Prema tome, on mora da ima protok informacija uz i niz lanac komandovanja, kao bi on bio upoznat u celini sa situacijom i sa svim zbivanjima u okviru njegove zone kojom komanduje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li to znači da podređeni nema nikakvih odgovornosti za zadatak koji mu je izdat?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Naravno da ne znači. Podređeni ima apsolutnu odgovornost da sprovede naređenje koje mu je dodeljno, na način kako je to opisao komandant.

TUŽILAC MOORE: Hvala.

prevodioci: Molimo da uključite mikrofoni.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pogledajmo sada vaš izveštaj, paragraf 16. To je podnaslov "Komandovanje i rukovođenje", šesti red u engleskoj verziji. Počinje sa: "Komandovanje i rukovođenje takođe uključuje odgovornost i obavezu da odgovorite pretpostavljenom". Dakle, ovde jasno govorite o rukovođenju i odgovornosti. Šta pod tim mislite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Odgovornost, kako sam i naveo u izveštaju, uključuje odgovornost i obavezu da se odgovara nadređenom vezano uz adekvatnu upotrebu prenete odgovornosti, ovlašćenja i resursa. Na svakom nivou lanca komandovanja, oni koji dobijaju naređenja, odgovorni su svom nadređenom za način na koji sprovode njihova naređenja. Rukovođenje... Da li želite da nastavim?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, molim vas.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Rukovođenje je proces u kome komandantu njegov njegov štab pomaže da organizuje, upravlja i koordinira aktivnostima koje

sprovode snage pod njegovom komandom. Dakle, rukovođenje i komandovanje su neraskidivo povezani.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Imali ste priliku da pročitate izveštaj general-majora Zorca od 1. februara 2004. godine. To je u fus noti broj 4, da bi pomogli Pretresnom veću. On tamo navodi rukovođenje i komandovanje, kao i druga vezana pitanja u okviru JNA. Pitanje koje želim da postavim je sledeće: da li možete da komentarišete ili da iznesete neke svoje opaske u profesionalnom pogledu vezano za sličnost sistema komandovanja i rukovođenja u JNA i u drugim razvijenim oružanim snagama sa kojima ste upoznati?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, časni Sude. U svom izveštaju, general-major Zorc navodi da je sistem rukovođenja i komandovanja u oružanim snagama bivše Jugoslavije bio veoma sličan sistemu drugih evropskih vojski. I to je bilo razvijeno u okviru onoga što on naziva "kontinentalnom vojnom tradicijom". Ja se slažem sa tim. Pročitao sam puno izvoda i tomove o doktrini JNA. I bio sam izrazito impresioniran detaljnošću i razrađenošću pojedinosti i sličnostima sa doktrinom uz koju sam ja vojno odrastao, kao i sa doktrinom drugih kontinentalnih armija. Pomenuli ste ranije nemačku vojsku, sa kojom sam bio upoznat, kao što ste videli iz moje biografije. Dakle, postoji apsolutna sličnost između doktrine koju je postavila JNA i onog što je general-major Zorc opisao kao "evropske vojske".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Da budem od pomoći Pretresnom veću, sada bih se pozabavio fus notom broj 4. To je na stranici 3 na vrhu, u gornjem desnom uglu, i tamo se pominje u prva četiri reda sličnost sa evropskim vojskama. I to ponovo kako bih pomogao Pretresnom veću

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Generale, sada bih da pređemo na stranicu broj 6 izveštaja generala Zorca. Dakle, govorićemo o stranicama 6 i 10. Na stranici broj 6 imamo podnaslov "Formiranje operativne grupe/OG i njeni nivoi rukovođenja i komandovanja". Kada pogledamo operativnu grupu i njeno formiranje, da li vidite nekakve sličnosti u sastavu operativne grupe i njene funkcije?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Oprostite, gospodine Moore, nisam sasvim razumeo vaše pitanje?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, ovde se pod (c) pominje formiranje operativne grupe

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I njenog nivoa rukovođenja i komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I operativna grupa se, u stvari, formira na *ad hoc* osnovi?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, pitanje je sledeće: Kada imamo operativnu grupu koja se formira na *ad hoc* osnovi, koja je njena funkcija?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Operativna grupa stvara se od brojnih različitih vojnih formacija koje se privremeno stavljaju pod jedinstvenu komandu zbog konkretne operacije i obično na određeno vreme. Dakle, njen sastav je u skladu sa zadatkom i veličinom zone odgovornosti koja joj je dodeljena.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I kako se onda rešava pitanje komandovanja i rukovođenja vezano za jednu *ad hoc* operativnu grupu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Taj *ad hoc* deo upravo je dodatni problem za komandanta operativne grupe. Lako je komandovati formacijom koju ste vi obučili i sa kojom ste svakodnevno radili, i gde poznajete sve osobe u njoj. Kada toj formaciji počnete da pridodate druge formacije sa kojima možda nemate iskustva od ranije, ne znate kakva im je obuka, i verovatno ih čak ni ne poznajete. I kada tome dodate činjenicu da su tu možda i redovne snage, i snage teritorijalne obrane, i dobrovoljačke snage, onda je to problem za komandanta i on bi trebalo da toga bude i svestan. Dakle, on mora da se bavi onima koji su pod njegovom komandom u skladu sa njihovim stepenom profesionalizma, stručnosti i znanja. Posebno bi morao da obrati pažnju na one elemente koji su slabije obučeni, što bih ja ovde opisao kao teritorijalni i dobrovoljački element, za koje on verovatno ne bi očekivao da će da se ponašaju na isti način kao i njegove dobro obučene redovne snage.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam. Sada bih da pređemo na stranicu broj 9, u gornjem desnom uglu, molim vas. Želeo bih da pogledamo tačku pod (g) izveštaja generala Zorca. Sa tim ćemo da se pozabavimo nakratko. To bi trebalo da bude naslov "Nadgledanje uslova i situacije na višim i nižim nivoima rukovođenja i komandovanja". Da li ste to pronašli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Jesam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Oprostite generale, hteo bih samo da proverim da li su stigli dokumenti u boji. Hvala vam puno. Dakle, vi ste se prilično bavili ovom temom. Ali što se tiče samih odredbi, da li može da se kaže da postoje kategorije u kojima su navedeni uslovi nadgledanja situacije na višim i nižim nivoima rukovođenja i komandovanja. Hteo bih da pređemo na paragraf broj 2 koji počinje rečima: "U neposrednim borbenim dejstvima, svi komandanti...". Molim vas, da li možete to da pročitate, a onda i da prokomentarišete?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. U izveštaju general-majora Zorca piše: "U neposrednim borbenim dejstvima, svi komandanti treba da budu informisani o situaciji dva nivoa iznad (prvi nivo iznad toga detaljno, a drugi nivo aproksimativno) i dva nivoa ispod. Komandant korpusa onda izrađuje plan borbenih aktivnosti, poštujući odluke koje su doneli komandanti na prvom podređenom nivou - nivou bataljona, o upotrebi njihovih jedinica".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Koja je važnost doktrine dva nivoa gore i dva nivoa dole?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je doktrina koja je poznata i u evropskim vojskama i u vojskama NATO-a. Interesantno je da general Zorc kaže da je isto načelo važno i u JNA. Razmišljajući dva nivoa iznad i dva nivoa ispod, komandant na bilo kom nivou može da tumači svoja naređenja u kontekstu dva iznad, i to je onda kontekst koji daje puno širu sliku, u kojoj može da shvati zbog čega mu je naređeno nešto što mu je naređeno da izvrši. I komandant razmišlja dva nivoa ispod, što osigurava da komandant može isto tako da pruži saznanje i da objasni svojim podređenima kada im dodeljuje zadatke koji su im resursi za to potrebni.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Molim vas da pređemo na stranicu 10, gornji desni ugao, tačka (i). Naslov je: "Šta mora oficir koji komanduje da učini kako bi bio siguran da se njegova naređenja sprovedu". Da li ste to pronašli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Jesam, časnici Sude.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hteo bih da se usredsredimo na ovu reč "učini" ili "Šta mora oficir koji komanduje da učini". Ne želim sada da idemo kroz ceo dokument, već da pogledate šest redova na dole, gde piše "Sam oficir koji komanduje" Da li ste to pronašli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li možete to da pročitate, molim vas?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U rečenici stoji: "Sam oficir koji komanduje ili njegovo komandno ljudstvo moraju da nadgledaju izvršenje njegovih naređenja i da pomogne ako je i kada je potrebno (ova aktivnost se zove rukovođenje i pomaganje)".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I na kraju da pročitamo drugi deo. Ako pogledate preposlednji odlomak, tri reda od vrha koji počinje rečima: "U slučajevima kada oficiri pod njihovom komandom...". Da li ste pronašli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li možete to da pročitate, molim vas?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Ali pre toga, hteo bih da dodam nešto vezano za jednu rečenicu koju sam propustio da pročitam, a mislim da je izuzetno važna. Piše posle "Ova aktivnost se zove rukovođenje i pomaganje", i dalje se kaže: "Za naređenja od najveće važnosti, sam oficir koji komanduje mora da bude u to uključen". Dakle, da se vratim na transkript, gde piše: "U slučajevima kada oficiri pod njihovom komandom nisu dovoljno iskusni ili ako to uključuje rezervne jedinice koje su nedovoljno obučene, oficir koji komanduje mora da nastoji da se lično uključi u rukovođenje i da pomogne svojim oficirima koji su pod njegovom komandom".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, pitanje koje imam, u stvari je već nešto na šta ste u velikoj meri odgovorili, a to je: zašto je potrebno da se komandujući oficir lično uključi kada se radi o nečemu "od najveće važnosti"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Kao što smo već spomenuli, komandujući oficir je odgovoran za sve što se događa pod njegovom komandom, i odgovoran je za sve što se tamo dešava. Prema tome, ako su neki elementi pod njegovom komandom manje obučeni

od ostalih, on ima odgovornost, bez obzira na to, da se pobrine da oni shvate njegova naređenja, da shvate kako da ih sprovedu, kao i da ih nadgleda kako ga sprovode i da vidi da li su preduzete ili nisu sve neophodne mere.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno.

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, mogu li da ponudim na usvajanje u spis izveštaj general-majora Zorca kao dokazni predmet? Na popisu je po Pravilu 65ter, broj 961 i nalazi se u registratorima koje ste već dobili?

SUDIJA PARKER: To će biti... Gospodine Vasiću?

ADVOKAT VASIĆ: Ja se izvinjavam. Hvala vam. Mislim da smo ovde u sličnoj situaciji u kojoj smo juče bili sa onim ekspertskim nalazom profesora Radinovića u *Predmetu Kunarac*. Dakle, juče je Odbrana prigovorila na sličan zahtev mojih uvaženih kolega za nalaz gospodina Radinovića u *Predmetu Kunarac* i tu još uvek nismo... nemamo odluku. Mislim da moj uvaženi kolega ne može uvesti nalaz eksperta koji nije ovde unakrsno ispitivan i koji je dao svoj ekspertski nalaz u sasvim drugom predmetu. U redu je što je pitao gospodina Pringlea šta on misli o pojedinim stavkama, ali ne može po... po stavu Odbrane uvesti ceo nalaz, a da mi tog eksperta, gospodina Zorca, ne ispitamo u unakrsnom ispitivanju u ovom postupku.

SUDIJA PARKER: Pitanje da li će se uvrstiti ovaj dokument rešavaće se kada se bude rešavalo i ono pitanje od juče, gospodine Vasiću.

TUŽILAC MOORE: Da li ću i ja moći da iznesem svoje argumente vezano za prihvatljivost ovog dokumenta?

SUDIJA PARKER: Da, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam.

SUDIJA PARKER: Možete to i sada ako želite, ali...?

TUŽILAC MOORE: Ne želim sada na to da gubim vreme, ali ću...

SUDIJA PARKER: To sam i ja imao na umu.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

SUDIJA PARKER: Ako vam vreme iscuri, možete to da nam date i napismeno za dan ili dva sledeće nedelje.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

SUDIJA PARKER: Jer ćemo mi odluku i doneti iduće nedelje.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

SUDIJA PARKER: A u međuvremenu, biće označeno u svrhu identifikacije.

TUŽILAC MOORE: I to brojem 599, časni Sude.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Generale, pogledajmo paragraf broj 18 vašeg izveštaja. Što se tiče ovog odlomka, u njemu se vaš izveštaj vraća na fus notu 2, iz udžbenika o rukovođenju i komandovanju. Da se kratko time pozabavimo. U vašem se izveštaju pominju različita načela - mislim da ima osam načela, ili kriterijuma - da bi se osigurala uspešnost rukovođenja i komandovanja. Pročitaću ih. To su: "ciljevi, ovlašćenje, odgovornost, poverenje, disciplina, moral, propisi i vreme". Da li znate na osnovu vašeg profesionalnog iskustva, da li su ova načela isto tako uključena i opisana u razvijenim vojskama?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Drugim rečima, ali vrlo slično. To se pominje u britanskoj doktrini kao i verujem u doktrinama drugih evropskih oružanih snaga.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A koliko je to bitno za uspostavljanje rukovođenja i komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Prilično važno. Citiram svoj izveštaj. Možemo da uzmemo na primer ovlašćenje. Pod ovlašćenjem, doktrina JNA govori o reputaciji i ličnom autoritetu, a zatim navodi različite crte karaktera koje su bitne za delotvorno komandovanje. To uključuje: iskrenost, poštenje, stručnost i upoznatost sa poslom. Zatim dalje stoji: "Odgovorni oficir mora dobro da bude upoznat sa vojnim propisima i mora da ih se pridržava". Govori se i o moralnoj odgovornosti kao najbitnijem obliku odgovornosti koji moraju da ispoštuju viši vojni oficiri. Isto tako se opisuje i disciplina koja prožima sve međusobne odnose i koja se širi kroz čitavu organizaciju, a navodi se i važnost samodiscipline. Sve to može da se prepozna i u drugim evropskim doktrinama.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Da pređemo sada na paragraf broj 19 vašeg izveštaja. Ako mogu da sažmem, tu se radi o komandovanju na nivou brigade i to se razmatra u Brigadnim propisima JNA iz 1984. godine.

TUŽILAC MOORE: Sada bih zamolio Pretresno veće da pređe na fus note broj 12 i broj 13, jer bih hteo da se pozabavim sa dve teme u njima. Fus nota 11 je samo naslovna stranica.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pređimo onda na fus notu broj 12. Tu bi trebalo da bude uvod. Da li imate to pred sobom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Idemo do kraja stranice, konkretno treći paragraf od kraja, koji počinje rečima: "Cilj pravila". Da li ste to našli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Molim vas da to pročitate, a onda ćemo da se pozabavimo drugim stvarima?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U odlomku stoji: "Cilj pravila je da u skladu sa namenom i mogućnostima svake brigade posebno osigura usvajanje i primenu jedinstvenih pogleda, stavova i taktičkih postupaka u pripremanju, organizovanju i izvođenju borbenih delovanja brigade u opštenarodnom odbrambenom ratu". Zatim nastavlja: "Sve starešine iz sastava štaba i komande obavezne su svestrano da prouče odredbe ovog Pravila i u toku obuke da ispitaju i provere za svaku vrstu brigade i za uslove u kojima one deluju".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možda je ovo suviše jednostavno pitanje, ali koliko je uopšte bitno da oficiri ili komandanti budu upoznati sa pravilima, vezano za rukovođenje i komandovanje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je vrlo važno. Ne radi se toliko o pitanju pravila, već o pitanju obuke i doktrine. Oficiri...

prevodioci: Molimo da govorite sporije zbog transkripta. Hvala.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Oficiri se uče i obučavaju da primenjuju doktrinu koja je tada na snazi, kako bi u sličaju kada je izdato naređenje, oni jasno shvatili šta to znači i kakve vrste aktivnosti to uključuje, kao i način na koji ta naređenja treba sprovesti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Sada bih hteo da pređemo na fus notu broj 13. Mislim da je to u poglavlju broj 4. Naslov je: "Komanda i zajedničke odredbe". Da li ste to našli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Hteo bih da se usredsredimo na paragraf 107. Da li to vidite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas da pročitate ovaj deo?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Paragraf broj 107 glasi: "Komanda brigade je deo integralnog sistema rukovođenja i komandovanja, koji se zasniva na usvojenim principima komandovanja. Komandovanje implicira najbolji način da se iskoriste ljudske sposobnosti kao i mogućnosti opreme, kako bi brigada postigla najbolje moguće rezultate prilikom izvršavanja datog zadatka. Kako bi se to ostvarilo, komandovanje mora da bude jedinstveno, mora da bude neprekidno, mora da bude: bezbedno, fleksibilno, efektivno i operativno".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li se vi slažete sa ovom konkretnom analizom komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. To su prepoznatljivi principi.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Na osnovu vašeg iskustva, da li to važi i za druge vojske?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. U mojoj vojsci na primer, to se odmah prepoznaje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada bih hteo da pređemo na paragraf broj 20 vašeg izveštaja. Vi ste se već osvrnuli na to. Ja bih to možda hteo da rezimiram na sledeći način: da ste vi došli do zaključka da je ovaj dokument čvrsto utemeljen i dobro napisana doktrina rukovođenja i komandovanja, kojom su utemeljena načela i osnovna pravila s kojima bi trebalo da su upoznate sve starešine. Da li sam u pravu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. To je gledište do koga sam ja došao.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Sada bih hteo da pređem na jednu novu temu koja se, u stvari, odnosi na primenu principa rukovođenja i komandovanja vezano za Operativnu grupu Jug. Hteo bih sada da vam skrenem pažnju na paragraf broj 21 vašeg izveštaja. U samom izveštaju je naglašeno pitanje koje ću ja da pročitam za zapisnik, a onda ćemo time da se pozabavimo. Pitanje se zasniva na dokumentima Prve vojne oblasti i Operativne grupe Jug koju vam je Tužilaštvo pokazalo, i koji opisuju kako je tokom operacija te principe rukovođenja i komandovanja primenjivao komandant JNA Operativne grupe Jug tokom operacija u Vukovaru. Ovde se radi kao što sam naglasio pre - o primeni. Hteo bih da ovo pitanje obradimo na sledeći način. Mi znamo da je Operativna grupa Jug pod sobom imala i rezervne jedinice kao i redovne jedinice JNA, a takođe i paravojne, dobrovoljačke jedinice. Na osnovu dokumenata koji su vam stavljeni na uvid, a naročito na osnovu vašeg vojnog iskustva, da li možete da zaključite - da li je došlo do ispravne primene principa JNA u vezi sa rukovođenjem i komandovanjem, a u odnosu na ove potčinjene jedinice?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, na osnovu dokumenata koje sam pročitao, dakle počevši od doktrine JNA, uključujući i naređenja i izveštaje Operativne grupe Jug, kao i druga dokumenta kao što su ratni i operativni dnevници, meni je jasno da je postojao i funkcionisao sistem rukovođenja i komandovanja, i da su informacije i naređenja išla i niz komandni lanac, a takođe i uz komandni lanac. I to je nešto što bih ja i očekivao, jer to je u skladu sa doktrinom JNA, i to se od jedne dobro obučene jedinica, kao što je Gardijska motorizovana brigada, i očekuje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hteo bih sada da pređem na paragraf broj 24. Ali kako bi sve bilo kompletno, mislim da bi trebalo da se kaže da ste se vi osvrnuli na paragraf broj 22 i paragraf broj 23, odnosno, da se tu spominje i određena dokumentacija koju ste proučili prilikom analize ovog pitanja. Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, u pravu ste. To se nalazi u fus notama 15, 16, 17, 18 do 20 na toj stranici.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ja neću da gubim vreme u vezi sa tim dokumentima koji su vam bili na raspolaganju. Ukoliko to bude potrebno tokom unakrsnog ispitivanja, dokument će biti na raspolaganju. Sada bih hteo da pređemo na paragraf broj 24 vašeg izveštaja. Tu se spominju takozvani jurišni odredi. Kako bi bilo od pomoći svim učesnicima u postupku, recite nam šta je to jurišni odred, koliko je vama poznato?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Časni Sude, koliko ja shvatam, jurišni odred je privremena borbena jedinica koja je sastavljena od raznih jedinica: od pešadije, oklopnih snaga, inženjerije, vojne policije, pionira, i tako dalje. Dakle, svega onoga što je neophodno za izvršenje određenog datog zadatka. Sve jedinice bile bi pod komandom jednog glavnokomandujućeg, odnosno komandira jurišnog odreda. A sam jurišni odred može da se podeli na više jurišnih grupa, i one se po doktrini JNA i nazivaju jurišne grupe. Te grupe su mešovite i one se, recimo, u NATO sistemu nazivaju borbenim grupama. Dakle, radi se o grupacijama koje se sastoje od raznog naoružanja. Tu mislim na: pešadijsko, oklopno, artiljerijsko i tako dalje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Na osnovu materijala koji je vama bio dostupan, da li možete da nam kažete da li su TO i dobrovoljačke jedinice bile integrisane u jurišne odrede Operativne grupe Jug?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, video sam brojna naređenja gde su primaoci i Teritorijalna odbrana i dobrovoljačke jedinice, a naređenja su predata jurišnim odredima, čiji sastav podrazumeva i jedinice Teritorijalne odbrane i dobrovoljačke jedinice.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. U vezi sa principom rukovođenja i komandovanja, recite nam, u kojoj meri komandant mora da bude upoznat sa mogućim različitim nivoima discipline u jedinicama koje su mu podređene? To su sada moje reči.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa već smo se osvrnuli na ovo pitanje, a radi se o odgovornosti komandanta za sve ono što se dešava pod njegovom komandom i sa onima kojima komanduje. Dakle, to znači da komandant mora da ima dobar osećaj za mogućnosti onih sa kojima komanduje. A kako određena grupacija postaje raznolika u svom sastavu, na primer, kao jurišni odredi i jurišne grupe, onda to postaje još važnije. Ukoliko te grupe uključuju pored dobro obučениh redovnih jedinica i one druge koji nisu tako dobro obučeni - jedinice Teritorijalne odbrane i jedinice dobrovoljaca, koje možda uopšte nemaju nikakvu obuku, a komandant je toga svestan, on onda ima punu odgovornost da shvati koje su njihove sposobnosti, koji je nivo discipline, na koji način deluju – kako bi mogao da pod (a)- ima kontrolu nad njima, i pod (b) da bi mogao da im da primerene, naglašavam, primerene zadatke.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Da li taj princip važi za komandante na svim nivoima?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Svakako. Taj princip važi na svakom nivou, na nivou jurišne grupe, jurišnog odreda ili na nivou Operativne grupe Jug, gde se grupacije sastoje od različitih vrsta jedinica i različitih mogućnosti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Hteo bih sada da pređemo na paragraf broj 27 vašeg izveštaja. Vi se tu konkretno bavite kompetencijom i možda traženim karakteristikama koje su potrebne za komandanta Operativne grupe Jug. Moje prvo pitanje glasi: Na osnovu vašeg iskustva, koji je nivo stručnosti bio potreban da bi neko bio imenovan za komandanta neke gardijske brigade?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja shvatam da je Gardijska motorizovana brigada bila elitna formacija JNA. Bila je bolje opremljena, bolje organizovana, imala je više standarde, bolju obuku od ostalih jedinica JNA. Da bi se komandovalo takvom jednom

organizacijom, po mom stručnom mišljenju, bilo bi potrebno da imamo veoma stručnog starešinu koji je posebno odabran za taj posao.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Sada bih hteo da pređem na temu koja se obično naziva "svesnost situacije". Na osnovu dokumenata koje ste imali na raspolaganju, da li ste vi mogli da utvrdite koji je bio nivo svesnosti situacije unutar komandne strukture Operativne grupe Jug?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Imajući na umu izveštaje i naređenja koja sam pročitao, kao i ratni dnevnik i operativne dnevnike, očigledno je da je postojao veoma dobar i uvežban sistem za protok informacija i gore i dole unutar komandnog lanca. Korišćene su razne metode uobičajenog obaveštavanja, putem radio veze, putem oficira za vezu, putem poseta određenim mestima, sve što je uobičajeno. I sve bi to dovelo do toga da komandant postane svestan adekvatne i potpune slike situacije, kako na osnovu ličnih aktivnosti, a takođe i na osnovu samog protoka informacija koje su mu prosleđivali njegovi potčinjeni.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zašto je svesnost o situaciji veoma važno u komandnoj strukturi?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa to je važno samo po sebi, budući da ukoliko komandant nije u potpunosti upoznat sa onim što se dešava oko njega i u vezi sa neprijateljskim snagama i vlastitim snagama, komandant neće moći da donese ispravnu odluku, niti da preduzme adekvatne akcije koje proizilaze iz njegove odgovornosti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kako komandant uopšte postiže tu spoznaju situacije, na osnovu vašeg iskustva?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa, na to sam se osvrnuo. Radi se o uobičajenom režimu raportiranja. Dakle, on ima izveštaje koji mu pristižu u štab, bilo putem radio veze, ili preko oficira za vezu; zatim oficira koji podnose raport i izveštavaju ga. Ali jedan odgovoran komandant ne sedi samo u svom štabu i oslanja se na informacije koje mu se dostavljaju, već on aktivno traga za informacijama koje su mu potrebne. On obilazi komandante koji su mu podređeni, gleda ih u oči, procenjuje ono što mu govore, zatim procenjuje njihovo moralno stanje. Takođe procenjuje da li postoje neki problemi koji nisu u pažnji članova komande, a koji su važni da se spomenu. Sve bi to dovelo do toga da komandant bude u potpunosti, kako ste vi rekli - svestan situacije.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno. Časni Sude, samo jedan trenutak, molim vas... Hteo bih sada da se pozabavim jednom manjom temom.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Recite nam, koja je funkcija dežurnog oficira?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Dežurni oficir, što se vidi iz samog naziva, jeste oficir koji je na dužnosti kako bi izvršio određenu funkciju. Na primer, u štabu brigade, dežurni oficir je oficir koji se nalazi za operativnim stolom i koji prima informacije, procenjuje informacije, preduzima određene mere i to samoinicijativno, ukoliko ima ovlašćenja za to. A posebno se brine o tome da su komandant i načelnik štaba u potpunosti upoznati o svemu za šta on proceni da treba da budu odmah obavešteni - ako se radi o hitnom pitanju, ili rutinski – u određeno vreme, ako nije hitno pitanje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U kojoj meri je važno da se vodi pisana evidencija u vezi sa važnim stvarima koje stižu do dežurnog oficira ili do same komande?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To jeste važno. Sećate se da je jedan od principa komandovanja kontinuitet, a to znači da dežurni oficir mora da obezbedi stalnu aktivnost i odgovornost za ono što se dešava. E sad, to se radi na sledeći način. Dežurni oficiri ne mogu da budu stalno dežurni. Dakle, postoji sistem smena, i zbog toga se važne informacije beleže. I kada jedan dežurni oficir predaje dežurstvo drugom oficiru, oni će zajedno proći kroz važna pitanja, i to će onda da preuzme novi dežurni oficir. Zbog toga je važno da postoji beleška, odnosno pisana evidencija o onome šta treba da se prosledi načelniku štaba ili komandantu, ili da jednostavno mogu sami da se osvrnu na tu evidenciju i da je sami pročitaju.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Hteo bih sada da spojimo i temu komandanta i evidencije u vezi sa potčinjavanjem i prepočinjavanjem. U kojoj meri je za komandanta važno da se vodi evidencija u vezi sa prepočinjavanjem jedinice koja je prethodno bila potčinjena komandantu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je važno iz više razloga. Ukoliko je određena jedinica prepočinjena, to ima određene implikacije u vezi sa rukovođenjem i komandovanjem, zatim logističke implikacije. To bi recimo moglo da povlači za sobom da bi morali da se promene odedeni logistički izvori, na primer: oružja, ishrane, vode, goriva - da to treba preusmeriti. I zbog toga mora da bude jasno svima u štabu, a posebno pomoćnim komandantima, recimo: logistike, artiljerije, inžinjerije i tako dalje, ko je potčinjen ili prepočinjen kome u određenom trenutku, kako bi oni mogli da rukovode i organizuju podršku koju treba da na pravi način pružaju .

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ukoliko se to ne učini, koje su moguće posledice tog nečinjenja po princip rukovođenja i komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa ukoliko se to ne uradi, posledica je - konfuzija. Može da dođe do pogrešnih naređenja ili neprikladnih naređenja koja idu niz lanac komandovanja, jer se polazi od pretpostavke da postoji određena organizacija, a što nije slučaj, jer ta organizacija je izuzeta i premeštena negde drugo. Dakle, važno je u vezi sa tim. Međutim, takođe je važno u vezi sa logističkim snabdevanjem. Ukoliko komandirima nije jasno ko je gde, oni ne mogu da planiraju svoju logističku podršku na adekvatan način.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno.

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, ja bih sada prešao na novu temu, pa bi možda bilo zgodno da sada napravimo pauzu, ako časni Sud nema ništa protiv?

SUDIJA PARKER: U redu. Pauza od 20 minuta gospodine Moore, pa ćemo onda da nastavimo posle pauze.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, rekli su mi da gospodin Lukić želi da postavi jedan zahtev?

SUDIJA PARKER: Gospodine Lukiću?

ADVOKAT LUKIĆ: Poštovani Sude, nije zahtev. Samo, znate u kojoj smo poziciji, konkretno moj tim, da smo poslednji u ispitivanju. I ono što bih ja već sada voleo da znam, da kažemo - tačna pravila igre u pogledu ovog saslušavanja svedoka, odnosno, ako možete da nam kažete, koliko tačno će gospodin Moore ispitivati, i koliko tačno će sva tri tima imati na raspolaganju? Otprilike, da nam jasno odredite smernice. Poslednji sam, i ne bih voleo da to ne znam već sad, ako je moguće? A to je ipak sad stvar Pretresnog veća. Možda mogu da predložim, ne znam kakva je mogućnost sa svedokom i sa Pretresnim većem da eventualno sutra možda zađemo malo i u popodnevni deo, ali...

SUDIJA PARKER: Odgovor je da ćete vi imati dva sata, svaki tim Odbrane. Tužilaštvo ima nešto fleksibilniju situaciju, tako da će njegovo glavno ispitivanje trajati nešto malo više od dva sata, ali samo malo više. Ali vi svi ćete imati po dva sata, dakle ukupno šest sati za kompletnu Odbranu. U redu? I sve će to da se završi do sutra u 13.45 časova. Gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

SUDIJA PARKER: Da li ste shvatili kakva je situacija sa vama?

TUŽILAC MOORE: Pokušavam sada da proračunam svoj raspored.

SUDIJA PARKER: Vi ćete da završite negde oko podne.

TUŽILAC MOORE: Da.

SUDIJA PARKER: Ali, kao što sam rekao, možete da budete malo duži. Ali ako budete duži, time ćete samo da skratite svoje vreme za dodatno ispitivanje.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam na tome.

SUDIJA PARKER: Prema tome, veoma smo velikodušni prema vama.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo onda bez oklevanja na pitanje primanja obaveštenja. O tome govorite u paragrafu 32 vašeg izveštaja. Već ste nam govorili u kakvim ste se sve situacijama nalazili: u situacijama gde je bilo terorizma, da upotrebim

vaš izraz, u Severnoj Irskoj, zatim pravi vojni sukob na Balkanu. Kada je čovek suočen sa situacijom u kojoj postoje nepravilnosti u borbenim dejstvima, ako se to tako može da opiše, da li to stvara dodatne teškoće, pored onoga što bih nazvao uobičajenim borbenim teškoćama?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Definišite mi izraz "nepravilnosti"?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pa kad kažem nepravilnosti, mislim na ovo: Ako posmatramo rat između dve disciplinovane vojske, onda tu verovatno može da se očekuje da postoji izvesni stepen stalnosti u napetosti između te dve sukobljene strane. Da pogledamo sada scenario broj dva kakav je bio u Severnoj Irskoj, gde imate sukob između paravojnih formacija protestanata i katolika, ili na Balkanu, gde smo takođe imali neregularne formacije na obe strane. Pa me sada zanima, ako pogledamo ono što bih nazvao "lokalizovanim borbama", da li to onda stvara neke veće poteškoće od onih koje bi mogle normalno da se očekuju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa situacija je očigledno mnogo složenija, ali pravila oružanog sukoba primenjuju se na potpuno isti način.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U kojoj meri komandant bilo kog nivoa mora da bude svestan opasnosti koju predstavljaju protivpravna dela jedinica koje su njemu podređene?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: On mora da bude svestan svih takvih situacija, budući da je on odgovoran. Tu mogu da se nadovežem na svoj prethodni odgovor, kada sam rekao da je potrebno da se znaju kapaciteti, ali isto tako i nedostaci onih kojima komandant komanduje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Šta komandant treba ili mora da učini da bi izbegao ili eliminisao takve probleme i moguće opasnosti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa, stvari koje on može da preduzme je, prvo – da osigura da manje obučene jedinice Teritorijalne odbrane ili dobrovoljaca ili neredovnih snaga, budu čvrsto stavljene u komandni lanac sa odgovornim komandantom koji im daje jasna uputstva, kako bi se omogućilo da te slabije obučene trupe rade na pravilan način i da se na pravilan način ponašaju, i da može da dobija povratna obaveštenja ukoliko sa njima bude problema u tom smislu. To je jedna stvar koju može da uradi. Isto tako, on može lično da interveniše i svojim ličnim posetama da osigura da se ono što je on naredio poštuje. Na taj način, on će biti svestan do kakvih problema može da dođe, jer to su njegovi problemi. On je odgovoran za njihove akcije, jer su oni pod njegovom komandom. Prema tome, on treba da ima veliki lični interes za takvu vrstu jedinica: kako oni rade, koje zadatke dobijaju i kako ih izvršavaju.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Da pogledamo sada fus notu po Pravilu 39bis a to je dokazni predmet broj 415. To je dokument datiran 18. novembar 1991. godine. Potpisao ga je general-potpukovnik Života Panić. To bi trebalo da bude po Pravilu 39bis. Da li vidite taj dokument, generale?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Sad bih želeo da se pozabavimo tim dokumentom. Dakle, prvo samo kratko. Gore u levom uglu vidimo datum 18. novembar 1991. godine. Odmah do toga piše "Vrlo hitno", a ispod toga "Uručiti odmah" i vidimo kome je sve to poslato, a u drugom redu primaoca stoji OG Jug. Želeo bih da pogledamo ovaj dokument, molim vas. Ako pogledamo prvu stranicu, negde oko sredine, vidimo da u pretposlednjem paragrafu stoji: "Međutim, rat". Da li vidite taj deo?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pročitaću to što piše, a onda ću da pređem na drugi deo dokumenta: "Međutim, rat nije prestao padom Vukovara. Još žešći i brutalniji rat protiv ustaških snaga sada stoji pred nama". A sada molim vas da okrenemo stranicu. Želeo bih ponovo da pogledamo dve stvari u ovom dokumentu. Prvo se odnosi na naređenje. Jedno je izdato Operativnoj Grupi Jug. Pri samom dnu, vidimo da se to očigledno odnosi i na Operativnu Grupu Jug i Operativnu grupu Sever - gde piše: "Pri nastavljanju ovih i drugih zadataka u području jedinica Prve vojne oblasti na razbijanju ustaških snaga, poštovati sve aspekte Ženevskih konvencija o ratnim zarobljenicima (Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War)". I konačno, molim poslednju stranicu ovog dokumenta - broj 8. Molim vas lepo pročitajte nam šta piše u tom paragrafu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U paragrafu broj 8 piše: "Svaka jedinica mora u potpunosti da kontroliše situaciju na teritoriji svoje zone odgovornosti, za šta smatram odgovorne komandante svih nivoa. Ratni zakoni nisu stupili na snagu, pa samim tim, kao i uvek, niko nema pravo na odmazdu i druge oblike osвете, kao što su to vršile neke jedinice lokalne Teritorijalne odbrane. U buduće, za ovakve i slične postupke, vinovnike hapsiti i preduzimati odgovarajuće zakonske mere".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Želeo bih da sledeće pitanje...

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude?

SUDIJA PARKER: Gospodine Vasiću, izvolite?

ADVOKAT VASIĆ: Izvinjavam se što prekidam mog uvaženog kolegu, ali ova referenca koju je on naveo u svom pitanju malopre, ja ne mogu to da nađem u ovom naređenju o kome govorimo, pa ako moj uvaženi kolega može da mi kaže gde to piše da se naređuje da... samo trenutak... "every unit must fully control..." a da je vezano za... za... za Operativnu grupu Jug, i da se pominje primena Ženevskih konvencija?

TUŽILAC MOORE: Ja naravno radim na osnovu engleskog prevoda. Ja mislim da je to već uvršteno u spis kao dokazni predmet. Meni tu na prvoj stranici jasno stoji kome je sve to naređenje adresirano. Naređenje je u vezi sa stranicom broj 2 i jasno je da je jedan od primalaca naređenja i Operativna grupa Jug. Tamo gde se pominje "Poštovati sve aspekte Ženevskih konvencija o ratnim zarobljenicima" je u engleskom prevodu na drugoj stranici. Takođe, na trećoj stranici, govori se o "sprečavanju samovolje i nevojničkog ponašanja", a general je pročitao paragraf broj 8, a ja samo želim da pređem na Životu Panića. Da li je moj uvaženi kolega sada to pronašao?

SUDIJA PARKER: Hvala.

TUŽILAC MOORE: Hvala puno.

SUDIJA PARKER: Nastavite, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Generale, jasno vidimo da je potpisnik ovog naređenja general-potpukovnik Života Panić. Moja pitanja u vezi sa tim su sledeća: Da li ovakav dokument na pravilan način odražava zabrinutost komandanta na način koji je prikladan za okolnosti koje su postojale posle završetka neprijateljstava?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Apsolutno. Ovo je naređenje generala Panića upućeno potčinjenim komandantima, među kojima je i pukovnik Mrkšić, komandant Operativne grupe Jug. I to je nešto što mora vrlo jasno da upadne u oči primaocima naređenja, zbog toga što je i iz tona i iz sadržaja naređenja sasvim jasno da njihovog nadređenog komandanta jako brine činjenica, imajući u vidu situaciju i zverstva, da bi moglo da dođe, da tako kažem do dela koja su suprotna Ženevskim konvencijama o ratnim zarobljenicima. I on svojim potčinjenim komandantima kaže: Hoću da tome posebno posvetite pažnju i da se pobrinete da se tako nešto ne dogodi. On isto tako kaže da se slično nešto već dešavalo sa nekim lokalnim jedinicama Teritorijalne odbrane. Prema tome, onaj ko primi ovakvo naređenje, to bi trebalo vrlo ozbiljno da shvati.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala puno. Idemo onda na sledeće pitanje. Da ste vi primili jedno takvo naređenje od vašeg nadređenog komandanta, koje bi vi korake, odnosno mere preduzeli da sprovedete naređenje vašeg komandanta kao rezultat prijema ovog naređenja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa ja bih to odmah pretvorio u sopstveno naređenje koje bi odražavalo zabrinutost mog komandanta. Ja bih onda isto tako dodao neke detalje. Posebnu pažnju skrenuo bih na striktno nadgledanje jedinica Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca pod mojom komandom. Verovatno bih i otišao na isturene linije kako bih lično razgovarao sa komandantima kako bi shvatili važnost ovog naređenja i šta ja tačno očekujem od njih da urade.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zašto biste vi uradili nešto tako, odnosno zašto bi vi ovo naređenje izvršili na takav način?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa prvo, ja bih to sproveo na takav način zbog toga jer je moj komandant očigledno zabrinut u vezi sa tim i skrenuo mi je pažnju na to. Prema tome, moja je dužnost da delujem u skladu sa tim. Drugo, ja bih to učinio i zbog toga jer ja shvatam da sam odgovoran za svoje postupke. I ukoliko se takve stvari dogode u mojoj zoni odgovornosti, onda je to moja odgovornost.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: A isto tako, treba spomenuti i samu činjenicu da je tako nešto u suprotnosti sa Međunarodnim ratnim pravom (The International Laws of War), koga se mi držimo.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste vi videli bilo kakve dokumente ili naređenja u kojima se odslikava hitnost ovog naređenja generala Živote Panića i njegova zabrinutost?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U dokumentima koje sam ja dobio, nisam primetio da su zabeležene onakve vrste postupaka koje sam ja opisao. Primetio sam jednu stvar, mislim da je to u ratnom dnevniku, a to je da je taj dokument primljen. Ali vrlo je interesantno, ako se sada dobro sećam, da u koloni dnevnika "preduzete radnje" nema nikakvog komentara o tome da je komandant to sve preneo svim svojim potčinjenima, ili da je preneo naređenja da svojim potčinjenima još jedanput kaže da moraju da poštuju Ženevske konvencije, niti da ih je posetio na prvoj liniji fronta da bi potčinjenima preneo ovo naređenje. Dakle, ja nisam pronašao nikakvu akciju u komentaru. Sve što sam video je da je naređenje zabeleženo kada je primljeno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A sada nešto što bih nazvao "usmeno obaveštavanje". Ako komandant na bilo kom nivou primi informaciju da se dešavaju protivpravne radnje ili da će se uskoro desiti, da li on ima obavezu da deluje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: On ima apsolutnu obavezu da deluje. To se nalazi između ostalog i u doktrini JNA o poštovanju međunarodnog ratnog prava.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A ako taj oficir ne deluje odmah, da li to na neki način umanjuje njegovu dužnost koja proizilazi iz tog obaveštenja koje je primio?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa bilo bi mu pametnije da odmah nešto preduzme, jer bi trebalo da shvati da je on odgovoran.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: To se odnosi na situaciju kada se neka dela dešavaju ili će uskoro da se dogode. Razmotrimo sada jednu mogućnost: Ako komandant na bilo kom nivou primi informaciju da su se protivpravna dela već dogodila, da li on ima dužnost da deluje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, ima. Kao što je na primer general Panić delovao. On je izdao svoje naređenje u tom smislu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I šta onda taj komandant prema vašem profesionalnom mišljenju mora da učini?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: On pre svega treba da, ako je jasno ko je učinio ta protivpravna dela, te ljude odmah uhapsi. Ako nije jasno ko ih je učinio, komandant mora odmah da započne istragu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. A sada želim da pređemo na temu evakuacije. Mislim da su to paragrafi od 68 do 76. Ja ću opet da pročitam za zapisnik formalno pitanje koje vam je postavljeno u vezi sa tim: "Operacija evakuacije: Oslanjajući se na svoje poznavanje međunarodnih pravnih propisa i ličnog vojnog iskustva, objasnite kako u generalnom smislu jedan komandant treba da planira, organizuje i izvrši evakuaciju zatvorenika iz zaštićenog objekta (na primer bolnice) preko neprijateljske teritorije, koja je dogovorena na višem nivou?" Dakle, u vašem izveštaju, vi navodite da imajući u vidu okolnosti koje su vladale u ono vreme, da bi takva jedna

evakuacija, u ovom konkretnom slučaju bolnice, predstavljala jedan veoma važan događaj? Mislim da je to tačno, zar ne?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, to sam rekao.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zašto smatrate da bi to bio događaj od velike važnosti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa ja smatram da je to veoma važan događaj iz više razloga. Prvo, to proizilazi iz Zagrebačkog sporazuma, koji je dogovoren na veoma visokom nivou između dve države. Drugo, to je veoma važan događaj, zbog toga što taj sporazum predviđa da će tu operaciju iz neposredne blizine nadgledati međunarodne organizacije poput Međunarodnog Crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross). I treći razlog, imajući u vidu ono što se neposredno pre toga dogodilo - da je vođena žestoka bitka za Vukovar, mnogo izgubljenih života, da je bilo mnogo ranjenih, da je vladala haotična situacija – a da su pod mojom komandom jedinice Teritorijalne odbrane i jedinice dobrovoljaca za koje su me već upozorili šta su na drugim mestima činili, i činjenicu da imam dužnost da osiguram strogo poštovanje Ženevskih konvencija, dužnost koju mi je dao moj nadređeni komandant - ja ne bih imao nikakvu sumnju da je to operacija oko koje ću ja morati veoma, veoma da se pobrinem.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U redu. Sledeće pitanje u vezi sa ovim.. Prvo, da li bi ste vi očekivali da jedan komandant zna za evakuaciju ili čak da lično učestvuje u jednoj takvoj evakuaciji?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Nemoguće je da komandant ne zna za takvu evakuaciju, zbog toga što je to glavna operacija koja se događa u njegovoj zoni odgovornosti. Zbog toga je potpuno nezamislivo da komandant ne zna da se takva operacija odvija. A onda, budući da za takvu operaciju zna, ja bih i zbog ranije navedenih razloga očekivao da taj komandant, zajedno sa svojim štabom, planira i izda naređenja za jednu tako složenu operaciju.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Ukoliko organizaciju evakuacije komandant prepusti nekom drugom, da li takvo prenošenje odgovornosti na neki način umanjuje obavezu komandanta da osigura da se operacija uspešno završi?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Apsolutno ne. Komandant je u potpunosti odgovoran za sve što se dešava pod njegovom komandom, za sve što rade oni koji su pod njegovom komandom u njegovoj zoni odgovornosti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Ukoliko nadređeni oficir, odnosno komandant, prenese zadatak operacije evakuacije potčinjenom oficiru, u kojoj meri takvo prenošenje dužnosti umanjuje dužnosti podređenog oficira prilikom izvršenja tog zadatka?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Oficir kome je predat taj zadatak odgovoran je za pravilno izvršenje zadatka, i odgovoran je svom komandantu za pravilno izvršavanje tog zadatka. Komandant i dalje ostaje odgovoran, budući da je on komandant. On je odgovoran za način na koji se sprovodi zadatak.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ako ja jednostavno kažem "komanda", šta to znači u vojnom kontekstu? Šta čini po vašem sudu karakteristiku komande?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Kao što sam napisao u paragrafu broj 16 mog izveštaja o rukovođenju i komandovanju, komanda zaista podrazumeva rukovođenje i donošenje odluka. Prema tome, podrazumeva i planiranje i izdavanje naređenja, i očekivanja da će podređeni ta naređenja i izvršiti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam. Imajući u vidu vaše profesionalno iskustvo i složenost operacije evakuacije, da li biste vi očekivali da se izda i pismeno naređenje za tu operaciju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Svakako da bih. Jer u toj operaciji treba da učestvuju razne jedinice koje su pod mojom komandom. Moramo da imamo u vidu logističke implikacije. Potrebno je da se obezbedi transport, stražari; zatim organ bezbednosti koji mora da razvrsta ljude i vidi ko je ko. Moramo da obezbedimo pravac evakuacije. Prema tome, to je jedna veoma složena operacija, da ni ne spominjemo to da će operaciju da nadgledaju međunarodne organizacije, koje će u okviru svojih zadataka da vrše kontrolu. Prema tome, to bi u normalnoj situaciji zahtevalo jedno operativno naređenje u kome bi trebalo da se navede: kako će da se sprovede operacija, ko će njom da komanduje i izdaje zadatke potčinjenim jedinicama.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Prilikom sprovođenja jedne operacije evakuacije, u kojoj bi meri komandant trebao da preduzima odgovarajuće korake kako bi obezbedio bezbednost evakuisanih lica?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je odgovornost koja postoji na svim nivoima komandnog lanca. U ovom slučaju, od komandanta Operativne grupe Jug prema dole. Komandant Operativne grupe Jug mora jasno da stavi do znanja onome na koga prenosi odgovornost za organizaciju evakuacije - koje su tačno njegove odgovornosti u vezi sa bezbednošću evakuisanih lica. A taj oficir i svi oni koji učestvuju u evakuaciji takođe će biti odgovorni za bezbednost onih koji se evakušu. Ali to se posebno odnosi na komandanta same operacije evakuacije. On ima apsolutnu odgovornost. On mora da se pobrine da sve snage kojima on komanduje sprovede operaciju na pravilan način i da sa tim u vezi pravilno informisani.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Ako komandant na bilo kom nivou ima informacije da su se zločini dogodili ili da bi mogli da se dogode, kako bi to moglo da utiče na njegovo planiranje same evakuacije i iznad svega, kako bi to uticalo na uspešan završetak same operacije?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ako neki komandant, ili taj konkretni komandant zna da su trupe pod njegovom komandom već izvršile takvu vrstu dela, onda je on svestan te činjenica, i onda bi on morao da osigura da te trupe koje su to učinile ni na koji način ne učestvuju u jednoj tako delikatnoj operaciji. Ako se tako nešto nije dogodilo, ali ako on zna da jedinice Teritorijalne odbrane i jedinice dobrovoljaca deluju u tom području, čak i ukoliko same ne učestvuju u operaciji a možda jesu ili bi mogle, onda bi on celom komandnom lancu ispod njega trebalo da jasno stavi do znanja šta on očekuje od svojih podređenih komandira na isti onaj način kako je to general Panić rekao njemu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Idemo sada na temu koju bih nazvao "zona odgovornosti". Da li se slažete sa sledećom tezom – "Komandant ne može da delegira komandnu odgovornost"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ako sa tim mislite da kažete... U stvari, ukoliko to može da se formuliše na sledeći način – da li odgovornost višeg komandanta prestaje onda kada on zadatak delegira nižem komandantu, onda je odgovor - ne. Odgovornost se jednostavno proteže na komandante na svim nivoima. A viši komandant na višem nivou i dalje ostaje odgovoran za sva dela svojih potčinjenih kojima je delegirao te zadatke u njihovim zonama odgovornosti.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada bih želeo da na jedan koliko god mogu više neutralan način nešto kažem o jednoj temi, koja mislim da će pomoći svim stranama ovde. U ovom predmetu očigledno imamo situaciju da je 20. novembra 1991. godine "Ovčara" bila u zoni odgovornosti komandanta 80. motorizovane brigade. To je potpukovnik Vojnović. 80. motorizovana brigada bila je i ostala potčinjena Operativnoj grupi Jug. Imamo dokaze da je major Vukašinović, organ bezbednosti u komandi Operativne grupe Jug - ušao u zonu odgovornosti 80. motorizovane brigade. I treće, imamo dokaze da je u to vreme dolazilo do incidenata na "Ovčari". Potpukovniku Vojnoviću je postavljeno pitanje zašto se on odmah nije pozabavio tim problemima u vojnom smislu. I on je rekao sledeće, sažeto ću to da kažem: Rekao je da je pripadnik njegove nadređene komande ušao u njegovu zonu odgovornosti, a da ga o tome nije obavestio. Zatim je rekao da je otišao kod Mrkšića da ga o tome informiše. Dakle, kakva je Mrkšićeva odgovornost... ili da sada to ne vezujem za neku konkretnu ličnost - kakva je odgovornost nadređenog komandanta za ono što se dogodilo unutar zone odgovornosti njemu podređene jedinice?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa nadređenom komandantu bilo bi jasno da je došlo do nejasne situacije u vezi sa rukovođenjem i komandovanjem. Setićete se principa jednostarešinstva. Dakle, imamo oficira koji je odgovoran za jednu zonu odgovornosti i koji je u svojoj zoni odgovornosti zatekao drugu vojnu organizaciju koja u toj zoni sprovodi neke operacije očigledno bez njegovog znanja i učešća u planiranju svega toga, niti je imao neka naređenja vezano za tu operaciju. Pored toga, ta se operacija sprovodi u njegovoj zoni odgovornosti i to, po svemu sudeći, sprovode je oficiri iz štaba brigade. Po mom mišljenju, ono što je on uradio bilo je apsolutno tačno. On je otišao kod svog komandanta i rekao – tamo imamo problema. Komandante, kakvo je vaše naređenje da se to razreši? Da li sam time odgovorio na vaše pitanje?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da. Hvala vam puno. Moje vreme je skoro pri kraju. Na osnovu materijala koji su vam bili dostupni, da li možete Pretresnom veću da kažete, da li se pukovnik Mrkšić ponašao na nivou koji se očekuje kada je reč o oficiru njegovog ranga?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Na osnovu materijala koji je meni bio dostupan, zaključujem da komandant Operativne grupe Jug nije preduzeo one aktivnosti koje bih ja očekivao da će jedan komandant na njegovom nivou i njegovog iskustva da preduzme. Po mom mišljenju, njegov propust da preduzme te akcije doprineo je događajima koji su se desili.

TUŽILAC MOORE: Kako bi pomogli Pretresnom veću, to se spominje u paragrafu broj 81 samog izveštaja.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I sada još nekoliko reči o paragraf broj 82, u kom spominjete majora Šljivančanina. Pročitacu drugu rečenicu. Dakle, spominje se ime, a zatim se kaže: "On je..." misli se na Šljivančanina "...odigrao izgleda važniju ulogu u organizaciji i rukovođenju evakuacijom bolnice, nego što bi to moglo da se očekuje od oficira na njegovom položaju". Zašto ste došli do takvog zaključka?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa došao sam do tog zaključka, pošto sam pročitao dokumente koji su mi dostavljeni. Ti dokumenti meni govore da je major Šljivančanin na veoma ličan način učestvovao u evakuaciji bolnice. Konkretno, on je izdavao naređenja i uputstva, viđen je bio na tom mestu čitavo vreme, i na osnovu onoga što sam pročitao, izgledalo je da on komanduje evakuacijom i da podređenim jedinicama može da naredi da rade ono što im on kaže.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Skrenuo bih vam pažnju na sledeću stranicu, stranicu broj 29, i da pogledamo poslednju rečenicu u tom paragrafu 83, u kojoj piše: "To što major Veselin Šljivančanin nije preduzeo odgovarajuće efektivne mere pre, tokom i posle događaja na koje se odnosi predmetna Optužnica, i time nije obezbedio primereno ponašanje, sve mi to ukazuje da on nije delovao u skladu sa doktrinom JNA i da nije izvršio svoju dužnost kao oficir i kao viši savetnik svog komandanta, pukovnika Mileta Mrkšića". Zašto ste došli do tog zaključka? Na čemu se on bazira?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Bazira se na dokumentaciji koju sam pročitao. Da navedem primer. Čini mi se da je major Šljivančanin bio nadležan za operaciju evakuacije. Čini mi se da je bio potpuno svestan i upoznat s onim što se događalo i što se dogodilo. Bio je potpuno svestan da su bile uključene snage Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca, i bio je potpuno svestan njihovog ponašanja. I vođenje te operacije bilo je u najvećoj mogućoj meri daleko od same doktrine JNA.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pozabavimo se onda kapetanom Miroslavom Radićem. Paragrafi od 84 do 86. To ću ponovo malo da skratim. U paragrafu 86 piše: "Kapetan Miroslav Radić nije preduzeo delotvorne i prikladne mere pre, tokom i posle događaja koji su predmet Optužnice, kako bi osigurao ispravno ponašanje tokom operacije evakuacije ili da pokrene adekvatnu disciplinsku istragu nakon što je saznao za masakr ratnih zarobljenika koji su počinili pripadnici Teritorijalne odbrane i jedinice dobrovoljaca - koji su tada bili pod njegovom komandom. Po mom mišljenju, to ukazuje na to da kapetan Miroslav Radić nije postupio u skladu s doktrinom JNA, i da nije i kao oficir i kao komandant izvršio svoju dužnost". Na čemu ste bazirali tu tvrdnju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ponovo, to sam bazirao na dokumentima koje sam dobio, a koji mi ukazuju na to da iako izgleda da kapetan Radić nije bio na "Ovčari", on je bio potpuno upoznat sa onim što se tamo događalo – i to mislim već sledećeg dana - kada je razgovorao sa raznim pripadnicima Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca. Na bazi toga zaključio sam, čak i da nije bio tamo - da je saznao za to šta se tamo dogodilo. I u skladu sa doktrinom JNA, imao je obavezu da reaguje i da o tome odmah obavesti preko komandnog lanca, i istraži, a ako je nužno, i uhapsi one za koje je saznao da su osumnjičene osobe za ta nedela.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam. Kada se već bavimo kapetanom Radićem, da je on saznao za njih u vreme kada su se događali, da li bi to ojačalo ili oslabilo vaš zaključak koji ste malopre izneli o njemu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da je saznao za te stvari, u trenutku kada su se one događale, tim bi se na njega stavio još veći teret i obaveza da o tome alarmira komandni lanac - kao prvo; a kao drugo - da preduzme neke mere da to zaustavi i isto tako da se pozabavi onima koji su to učinili.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Generale, nemam više pitanja. Hvala vam puno.

TUŽILAC MOORE: A molim da se izveštaj uvrsti u dokazne predmete?

SUDIJA PARKER: Usvaja se.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet broj 600.

SUDIJA PARKER: A da li je i to u obojenom, konačnom obliku ili je to original? Šta je to, gospodine Moore?

TUŽILAC MOORE: To je takođe u boji. Ali uz dozvolu i saglasnost Pretresnog veća, a pretpostavljam i mojih cenjenih kolega, nameravam da uvrstim i izveštaj u poboljšanoj verziji.

SUDIJA PARKER: To ste već spomenuli. Ali mene zanima da li je to orginalni izveštaj ili je to ova obojena izmenjena verzija? Da li želite obe da se uvrste u spis ili samo jednu?

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, objasniću jednostavno. Orginal izveštaja izrađen je u avgustu mesecu. A jasno je da ima svedoka koje nismo pozvali, pa smo mi... pa je general to povezao sa drugim dokumentima. Možda bi bilo prikladno da se oba izveštaja uvrste i da se na taj način izbegne bilo kakva sumnja ili problem?

SUDIJA PARKER: U redu. Onda se oba izveštaja uz saglasnost Pretresnog veća usvajaju zbog praktičnosti situacije.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno.

SUDIJA PARKER: Uvrštavamo izveštaj u obe verzije.

sekretar: Original izveštaja će biti dokazni predmet broj 601.

(Pretresno veće i sekretar se savetuju)

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude?

SUDIJA PARKER: Gospodine Vasiću?

ADVOKAT VASIĆ: Hvala, časni Sude. Ja ću ionako unakrsno ispitivati ovog svedoka, ali bih hteo pre toga nešto da razjasnim u... u minuti, a vezano je za ovaj dokazni predmet koji smo sada uvrstili. Zapravo nije mi jasno, ako smo uvrstili oba ova ekspertska nalaza, a jedan je nepodvučen, kako bi to rekao moj uvaženi kolega Moore, onda ne znam koja je svrha što je ovaj drugi podvučen? Da... da li... da li je ovaj prvi samo... samo da bi videli kako je to izgledalo u startu... u početku i neće biti cenjen u onim delovima koje je... koje je moj uvaženi kolega Moore podvukao crvenim? Evo, to je moje pitanje, samo da bude jasno svima.

SUDIJA PARKER: Mislio sam da smo to razradili sve do tačke potpune jasnoće, gospodine Vasiću. Original izveštaja to i jeste i upravo tako je i uvršten. A sada je u drugoj verziji podvučeno, i Tužilaštvo je reklo da na taj način ne želi da proširi delove izveštaja, već je podvučena verzija u boji samo jedan praktičan način za sve, uključujući i Pretresno veće da ne bude u zabuni vezano za različite stvari ili odlomke koji u stvari i nisu dokazani. Da li je to dovoljno? A original se i usvaja upravo na takvoj osnovi i sa takvim preduslovom. Vaše vreme počinje da teče od 12.10 časova.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala, časni Sude. Dobar dan svima.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT VASIĆ

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Dobar dan, gospodine Pringle. Ja sam advokat Miroslav Vasić, jedan od branilaca gospodina Mrkšića.

TUŽILAC MOORE: Izvinjavam se što prekidam. Upravo sam dobio jedno obaveštenje. Nismo dobili nikakav spisak dokaznih predmeta koje uvažene kolege nameravaju da koriste tokom unakrsnog ispitivanja. Možda se radi o propustu? Ali ako postoji takav spisak, molio bih da dobijemo primerak toga. I to od sva tri tima Odbrane.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala, časni Sude. Ja ću nadoknaditi brzinom ovo što mi je gospodin Moore oduzeo u sudnici. Ja ću koristiti samo neka dokumenta koja su ovde uvedena kao exhibit, dakle kao dokazi i to neće biti nikakav problem. Odnosno, ja mislim... moje mišljenje je da je ovaj ekspert zapravo se i na tužiočeva pitanja izjašnjavao o svom mišljenju na osnovu iskaza svedoka i dokumenata, tako da ću na sličan način možda i ja proći kroz njegovo unakrsno ispitivanje, što se bar mene tiče. Hvala vam.

SUDIJA PARKER: Siguran sam da će i gospodin Lukić i gospodin Borović ako se budu oslanjali na neke dokumente, pobrinuti da gospodin Moore to dobije za vreme pauze. Hvala vam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, u vašem izveštaju ste naveli da ste u predstavljanju vašeg zadatka, da ste tome pristupili kada vas je Tužilaštvo zamolilo da

asistirate u Vukovarskom predmetu svojom ocenom evo... evolucije vojnog i profesionalnog aspekta ovog slučaja. Da li je to tačno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je tačno.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Da li je tada pred vas izneta celokupna dokumentacija koju poseduje Tužilaštvo? I vi ste bili u prilici da iz ove dokumentacije izaberete one dokumente koje ste pobrojali u aneksu A, koji je uz vaš izveštaj, ili su vam prezentovani samo ti dokumenti koje ste naveli u ovom aneksu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Dobio sam dokumente koji se pominju u aneksu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Sada bih vas pitao u vezi aneksa, takođe. U aneksu A ste naveli 60 imena svedoka čije ste izjave dobili od mojih uvažениh kolega iz Tužilaštva, a mene interesuje - da li ste dobili i transkripte kod onih svedoka koji su svedočili u ovom sudskom procesu - sa ovog spiska, i koji... ili ste dobili samo one transkripte koje je moj uvažени kolega Tužilac dao, za koje on smatra da su relevantni za vašu ekspertizu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Dobio sam transkripte liste svedoka koji se nalaze na u aneksu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Da li vam je tom prilikom moj uvažени kolega iz Tužilaštva skrenuo pažnju na različitosti u sadržajima izjava pojedinih svedoka, i onoga što su svedočili pred Pretresnim većem i što se nalazi u transkriptu, ili ste vi sami proučili sve ove transkripte i pronašli razlike?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja sam proučio transkript dok sam sastavljao svoj izveštaj. Izjave i zaključci mog izveštaja upravo su rezultat čitanja dokumenata koja su priložena u mom izveštaju.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. U sklopu toga bih vas onda pitao da li ste nakon što ste postali svesni razlika u navodima iz transkripta i iz izjava pojedinih svedoka, izjave ovih svedoka u potpunosti apstrahovali iz vašeg nalaza, ili je neki deo i dalje ostao u vašem nalazu, van onoga što je moj uvažени kolega podvukao - na šta se nije pozivao?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Nisam siguran da vas razumem kada kažete da sada znate za razlike između izjava svedoka i transkripta. Čitao sam transkripte izjava svedoka i to je u dodatku, odnosno u aneksu. Izvinite gospodine Vasiću, ali nisam siguran da razumem pitanje.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, pojasniću. Moje pitanje očigledno nije bilo potpuno jasno. Kad kažem transkript - mislim da je to transkript sa svedočenja određenog svedoka u ovoj sudnici i pred ovim časnim Sudom. I kada ste našli da se transkript određenog svedoka razlikuje u navodima, u odnosu na njegovu izjavu koju je dao istražiteljima Tužilaštva, recimo, da li ste takvu izjavu apstrahovali iz svog nalaza? To je moje pitanje. Ja mislim da sam sada jasniji?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da shvatam šta želite. Moj je izveštaj napisan na bazi izjava svedoka - u trenutku kada sam ih dobio, i tako su navedene u aneksu. Posle toga različiti svedoci jesu svedočili. Ja sam dobio neka svedočenja. Na

primer, dobio sam svedočenje majora Trifunovića i to sam pročitao. Ne znam koliko je broj svih ovih svedoka svedočio, ali neka svedočenja, neke transkripte jesam pročitao.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, ja bih vas zamolio ako možete da učinite napor pa da se setite osim transkripta gospodina Trifunovića, jeste čitali... da li se sećate još nekog imena svedoka čiji ste transkript sa svedočenja iz ove sudnice čitali - pre nego što ste ovaj izveštaj napisali? Ili u stvari, njegovu... njegovu korigovanu verziju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, pročitao sam. Podsetite me kako se zvao komandant 80. motorizovane brigade. Vojnović?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Vojnović.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Vojnović. To sam pročitao. Pročitao sam njegovo svedočenje pred Sudom (ICTY). Mislim da sam pročitao Vučića, broj 72. Pokušavam da se prisetim razlika između svedočenja i prvobitne izjave svedoka. Ali pročitao sam neke, da.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospodine Pringle. Video sam, u aneksu A navedeno je 60 imena čije ste izjave dobili. U vašoj ekspertizi, koliko sam ja uspeo da analiziram, koristili ste oko 20 posto ovih izjava. Ostale niste koristili. Da li nam možete reći, koji je to kriterijum bio da ovih 20 posto koristite, a 80 posto da ne koristite, i da li je to bio vaš kriterijum ili je to... bilo zbog nekog drugog razloga?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne, to je bio moj kriterijum. Videćete u mom izveštaju da je on podeljen na razna pitanja koja su istaknuta debljim slovima. Tražio sam izjave i svedočenja koja će da mi pomognu da odgovorim na ta pitanja, a nisu sva bila relevantna za postavljena pitanja.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Upravo kao da ste pogodili šta bih zapravo... šta me je zapravo interesovalo. Da li je vaše istraživanje u pogledu materijala koje ste imali bilo ograničeno pitanjima koja su vam postavljena? Vi niste išli dalje iz striktnog okvira ovih pitanja, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je delimično tačno a delimično netačno. Istraživanje koje sam ja obavio u vezi materijala nije bilo ograničeno samo na ova pitanja. Odgovarajući na pitanja, bavio sam se i materijalima koje sam pročitao, a nije to sve bilo nužno relevantno povezano sa konkretnim pitanjima.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Shvatio sam. Hvala vam. Ali vi tvrdite da ste sve relevantne materijale koje ste pročitali, uvrstili u vaš iskaz - koji su po vama relevantni?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Sav relevantan materijal uključen je u moje proučavanje, da bih mogao da odgovorim na pitanja iz izveštaja, i na to sam se oslanjao.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, hvala vam. No, ove relevantne delove koje ste otkrili u pretrazi koju ste spominjali, a koja je prethodila vašem izveštaju, ste uneli u vaš izveštaj. Ništa od toga nije ostalo van vašeg izveštaja? To sam hteo da znam?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Oslanjao sam se na ono što sam pročitao ili što sam stavio u fus note, a u prikladnim slučajevima sam citirao. Sve što sam stavio u fus note ili kao citat, izvučeno je iz dokumentacije koju sam dobio.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. No pretpostavljam da je vaše mišljenje i vaš zaključak koji se odražava u ovom "reportu" skup zapravo premisa koje proizilaze iz ograničenog broja dokumenata kojima ste imali pristup i iz izjave svedoka koje su vam pokazale moje uvažene kolege iz Tužilaštva, te pretpostavljam da bi se zbog toga složili sa mnom - da ukoliko bi imali možda neke druge dokumente ili neka druga svedočenja, koja bi bila oprečna dosadašnjim, da bi i vaše mišljenje moglo biti podložno promenama, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Skrenuo bih vam pažnju na paragraf broj 3 mog uvoda - tamo sam naveo sledeće: "Zamoljen sam da dam svoje mišljenje o više konkretnih pitanja koja sam obradio niže u tekstu, i da u vezi sa tim materijalom koji mi je stavljen na uvid, izvučem zaključke zasnovane na svom ličnom iskustvu u vezi sa vojnim učešćem i angažovanjem trojice optuženih u ovim pitanjima po ovoj Optužnici". Prema tome, moj izveštaj i moji zaključci baziraju se na materijalu koji sam pročitao. Hipotetički gledano, da sam pročitao nešto drugo, mogao sam da dođem do nekog drugog zaključka. U tome ste u pravu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospodine Pringle. Hteo bih sada da samo raščistimo neke terminološke stvari koje... koje, čini mi se, da nisu jasne u vašem nalazu. U odeljku "Komandovanje i kontrola" ste naveli, to je na strani... tačka 15, stranica je 4, kažete da je postojala zakonska i ustavna osnova kodifikovana u doktrini SFRJ. Moje pitanje je: Šta po vama predstavlja doktrinu SFRJ, s obzirom da mislim da takva kategorija nije egzistirala u vreme o kojem govorite, ni kao pojam, ni kao dokument? To je na stranici 4 engleske verzije, tačka 15?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Gospodine Vasiću, da li želite da kažete da 1982. godine Zakon o opštenarodnoj odbrani nije postojao 1991. godine?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, ja sam zbunjen konstatacijom, odnosno iznošenjem jednog pojma koji ste vi ovde upotrebili, a on se zove "Doktrina SFRJ". Dakle, ja... takav pojam mi nije poznat, kažem, ni kao dokument, ni kao pojam, i zato pitam šta predstavlja doktrina SFRJ?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U redu. Doktrina. Doktrina u najjednostavnijoj definiciji je ono što se predaje - podučava. To je termin koji se koristi da bi se opisala osnovna dokumenta vezana za ponašanje i postupke, na primer, u vojsci, i na koji način se to obavlja. Dakle, doktrina u ovom smislu je moja terminologija. Ja sam to opisao kao doktrinu JNA na isti način kao što bih opisao slične dokumente drugih armija poput: nemačku doktrinu, britansku doktrinu, američku doktrinu i tako dalje.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li to onda znači da je došlo do nekog lapsusa, jer ovde nije pomenuta doktrina JNA, nego doktrina SFRJ, znači Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije? Vi sada iz ovog vašeg odgovora pretpostavljam da ste mislili na doktrinu Jugoslovenske narodne armije na ovom mestu, iako drugačije piše?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa, dokumenti koje sam pročitao su iz raznih izvora. Na primer, ako uzmete Zakon o opštenarodnoj odbrani, to može da se nazove doktrinom SFRJ. Ja bih nazvao doktrinu rukovođenja i komandovanja i različite

publikacije vezano za to kao doktrinu JNA. Reč "doktrina" je generički opis onoga što postoji, onoga što je napisano.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, gospodine Pringle. Nem... nemamo problem u razumevanju reči "doktrina", nego što ste vi u vašem navodu tu doktrinu vezali za državu, a takav pojam nije bio poznat. Da li ste vi time mislili, to sam vas i pitao, na doktrinu JNA? A sad bih vas pitao nešto drugo. Da li vi pravite razliku između doktrinarnog okvira, doktrinarnih dokumenata i normativnog okvira normativnih dokumenata, kad govorite o sistemu opštenarodne odbrane?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Dokumentaciju koju sam pročitao smatram sasvim relevantnom za vođenje operacija JNA.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li ćete se složiti sa mnom da 1991. godine nije postojala ni doktrina JNA, već je postojala doktrina Opštenarodne odbrane i društvene... društvene samozaštite, kao zajednička doktrina odbrambenog sistema zemlje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ono sa čim mogu da se složim jeste da je 1991. godine država, bivša Jugoslavija, bila u procesu raspadanja. Prema tome, doktrina koju je primenjivala JNA bila je u skladu ili oslanjala se na bilo kakvu doktrinu na koju se ranije oslanjala.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Moje poslednje pitanje pre pauze je: da li ste vi prilikom sačinjavanja ovog ekspertskog nalaza, kada ste govorili o doktrini, se upoznali sa dva doktrinarna dokumenta - doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite; to je strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i strategija oružane borbe? Da li ste s tim upoznati i da li ste to inkorporirali u svoj ekspertski nalaz?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da nisam video ni jedan od ta dva dokumenta. Možda možete da mi pomognete, gospodine Vasiću? Ako se spominju u bilo kojoj od preko 100 fus nota, onda mi skrenite pažnju na to. Ako se tamo ne nalaze, onda ih verovatno nisam ni video.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospodine Pringle. Tamo se ne nalaze. To su doktrinarni dokumenti. Mislim da ste se vi više bavili normativnim dokumentima u vašem nalazu. Hvala vam na vašim odgovorima. Bojim se da je krajnje vreme za pauzu?

SUDIJA PARKER: Hvala vam, gospodine Vasiću. Kao što sam još juče rekao, meni je potrebno više vremena nego obično tokom ove pauze. Zbog toga nastavljamo u 14.15 časova.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Gospodine Moore?

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno. Časni Sude, žao mi je što ću morati na ovaj način da se pozabavim ovim pitanjem. Međutim, od samog početka postojala su jasna

uputstva od Pretresnog veća da dokumenti treba da se prikažu. Ponovio sam danas pre podne da opet ništa nismo dobili od Odbrane. Kao posledica toga, mi sada dobijamo dokumente. Na Sudu je da odluči da li se to namerno radi na takav način. To znači da ja sada ne mogu da razgovaram sa svedokom o tim dokumentima. Meni je žao, ali to je neprihvatljivo za nas. Jednostavno, radi se o flagrantnom kršenju odluka Pretresnog veća. To ide na štetu Tužilaštva, to ide na štetu svedoka, i kao što sam već rekao, odluka Pretresnog veća je bila sasvim jasna.

SUDIJA PARKER: Da li sam ja dobro shvatio da vi sada kažete da ste upravo sada dobili dokumente koji imaju činjeničnu vrednost, a da te dokumente ni vi ni svedok niste ranije dobili?

TUŽILAC MOORE: Ja svakako to nisam ranije dobio. Možda se radi o dokaznim predmetima, ja to ne znam. Ali mi smo to tek sada dobili. Nismo bili u prilici da ih pregledamo. A ono što se dešava je vrlo jednostavno... moje uvažene kolege mogu slobodno da prevrću očima koliko god žele. Međutim, oni znaju da se ovo dešava već nekoliko nedelja. Mi molimo da dobijemo dokumente unapred, kako bi bar svedok mogao da vidi o čemu se tu zapravo radi. Međutim, to nije urađeno, a ja ne znam na šta se odnose svi ti dokumenti. Možda se radi o dokaznim predmetima a možda tu ima i novih dokumenata. Međutim, radi se o tome da je trebalo da nas unapred obaveste da li se radi o dokaznim predmetima ili ne, a to ponovo nije urađeno. Zbog toga ja želim da protestujem...

SUDIJA PARKER: Hvala, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE:... i to je sve.

SUDIJA PARKER: Videćemo koje će biti posledice na vaše vreme kada sutra budete dodatno ispitivali, pa čak i ukoliko trebate da izgubite nešto sna večeras. Gospodine Vasiću.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, da nastavimo. U svojoj ekspertizi kad ste govorili o rukovođenju i komandovanju, izneli ste osnovna načela rukovođenja i komandovanja, i čini mi se da niste zahvatili sistem u celini, to jest njegovu organizaciju i sistem funkcionisanja. Ja bih vas pitao: da li vam je poznato da se sistem rukovođenja i komandovanja odvijao zapravo u tri nivoa: stratejskom, operativnom i taktičkom nivou?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Rukovođenje i komandovanje obuhvata sve te nivoe, da.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Da li se možete složiti sa mnom da ako kažem da bi vaša ocena rada komande Operativne grupe Jug mogla biti validna samo kada bi imala na raspolaganju sva ratna dokumenta ove komande, uključujući i operativni dnevnik brigade i operativne grupe, dnevnik referisanja - u koji se beleže svi događaji na

redovnim referisanjma; i tek bi tada mogli da znate koja su sve naredjenja došla iz pretpostavljene komande i koja su od njih pretočena u naredjenja komande Operativne grupe Jug prema potčinjenim jedinicama?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne, ne bih se složio sa tim. Ja sam na samom početku rekao da se moj izveštaj bazira na dokumentima koja sam ja video i koje sam pročitao, a moja procena se zasniva na tome.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, gospodine Pringle. Ali mi smo ovde imali priliku da čujemo operativnog oficira, gospodina Trifunovića, koji nam je rekao da je vođen u brigadi operativni dnevnik i dnevnik referisanja, i da su u njima beležena i naredjenja koja su stizala, i naredjenja koja su dalje prosleđivana, i izveštaji koje je komanda Operativne grupe Jug primala od svojih potčinjenih jedinica. Da li ste s tim upoznati?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, jesam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam lepo. U svojoj ekspertizi ste se u jednom delu osvrnuli i na evakuaciju vukovarske bolnice i na Zagrebački sporazum, za koji ste opisali da je postignut na najvišem nivou. Recite mi, da li ste u materijalu koji su vam moje uvažene kolege iz Tužilaštva pokazale prilikom izrade vaše analize, da li ste naišli i na jedan dokument ili jednu tvrdnju - da je komanda Operativne grupe Jug bila upoznata sa sadržinom ovog sporazuma, ili da je od pretpostavljene komande, znači komande Prve vojne oblasti, naredjeno da postupi u skladu sa ovim sporazumom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U jednom od ovih dokumenata vi ćete naći i Zagrebački sporazum. Radilo se o sporazumu u vezi sa evakuacijom ratnih zarobljenika iz zone odgovornosti Operativne grupe Jug. Meni je neshvatljivo da komandant Operativne grupe Jug i njegov štab nisu bili upoznati sa tim sporazumom, kao i sa tim da evakuišu osoblje u skladu sa Zagrebačkim sporazumom, kao što evakuacija i jeste sprovedena.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, gospodine Pringle. To je vaš zaključak. Ja sam samo... vaše mišljenje. Ja sam samo pitao da li ste videli ijedan dokument ili ijedan... ijednu referencu koja bi se odnosila na to da je komanda Prve vojne oblasti, kojim putem je moralo ići, je li tako, izvršenje ovog Zagrebačkog sporazuma, uputila takvo naredjenje komandi Operativne grupe Jug? Odnosno - da li biste se složili sa mnom da takvih referenci nema u materijalu koji ste vi pregledali?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da ste u pravu. Mislim da nisam video naredjenje Prve vojne oblasti koje se upućuje Operativnoj grupi Jug - u materijalu koji sam ja pregledao, što naravno ne znači da takav dokument postoji ili ne postoji.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da. Svakako. Hvala vam. Molim vas, da li bi se složili sa mnom ako kažem da je kod formiranja operativnih grupa, čije je formiranje regulisano u Pravilu korpusa, zapravo utvrđeno da se operativna grupa formira na nivou... od strane, u stvari Komande vojne oblasti, i da je to zapravo formacija koja se sastoji od jednog korpusa, ojačana sa više brigada, ili formacija koja se sastoji od dva ili više korpusa iz iste vojne oblasti, ili da je to formacija koja se može oformiti od više korpusa od strane Generalštaba - i onda je to operativna grupa Generalštaba? Da li bi se složili sa mnom da je to definicija, osim toga - da je to *ad hoc* jedinica?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Koliko ja shvatam, operativna grupa je formacija koja se formira kako bi se izveo određeni zadatak u konkretnoj zoni odgovornosti za jedno određeno vreme, i sastoji se od više formacija - od nivoa brigade pa naviše. Ne bih mogao ništa konkretnije da kažem o tome, jer mislim da operativne grupe mogu da postoje u nekoliko različitih organizacionih oblika, u zavisnosti od zadatka koji treba da se izvrši.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, hvala vam. No, danas ste se osvrtni na nalaz i mišljenje vašeg kolege Zorca, oficira. Mislim da je on upravo ovako definisao organizaciju operativnih grupa, kako sam vam ja to predočio. Da li se toga sećate?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, sećam se. On govori o nivou korpusa. Ali, kada sam pročitao taj deo, ja sam stavio jedan znak pitanja pored tog dela, jer ta doktrina se u stvari odnosi, ako želite, na rat na jednom među-nacionalnom nivou ja mislim, a takva situacija nije bila ovde. Ovde smo imali sukob jednog nižeg nivoa, i zbog toga je meni bilo prihvatljivo da operativne grupe mogu da se formiraju kao *ad hoc* grupe koje sačinjavaju brojne različite formacije na nižem nivou.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da. Ali, složićete se sa mnom da je brigada formacija na taktičkom nivou, je li tako? Na taktičkom nivou komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ponavljam, mislim da termini: "taktički", "operativni" i "strategijski" možda navode na pogrešno značenje u ovoj vrsti operacija. Operativni nivo je osmišljen kako bi se koordinisala i sprovodila taktička dejstva, u smislu da se postigne jedan strateški cilj. Jednostavno govoreći, brigada bi izvodila taktička dejstva, ali mnoge operacije koje bi jedna brigada sprovodila u ovom obliku sukoba, imale bi operativne i strategijske značajne implikacije. I zato, stroga definicija operativne ili taktičke, operativne ili strateške operacije, mislim da nije od velike koristi.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, ja moram samo da kažem na... na vaš zaključak, to je svakako vaš zaključak, da ova podela proizilazi zapravo iz sistema funkcionisanja rukovođenja i komandovanja. I zaista je, barem za mene, nezamislivo da jedna komanda brigade može uspešno da komanduje sa jedinicom koja je... u čijem je sastavu više brigada, jer jednostavno ona onda nema funkcionalnog kapaciteta za neophodno rukovođenje na, po meni, operativnom nivou. Nema dovoljno oficira, nema dovoljno kapaciteta. Da li se sa mnom slažete?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne baš. Gardijska motorizovana brigada je bila elitna formacija koja je imala čvrstu: organizaciju, komandanta, dobro obučene oficire i štab koji je dobro funkcionisao. Takva jedna organizacija, po mom mišljenju, mogla bi da preuzme i druge formacije pod svoju komandu, na isti način kao na primer u NATO doktrini, da jedna borbena grupa može da se sastoji od više od jednog bataljona, ali komandant bataljona ili oklopnog puka jeste taj koji bi komandovao tom grupom. Iz tog razloga se dakle ne slažem sa vašom tvrdnjom.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A da li se slažete sa mojom tvrdnjom da je kod formiranja ovih *ad hoc* jedinica, kao što su operativne i taktičke grupe, postoji pravilo da se, ukoliko komanda jedne jedinice postaje komanda ovakve *ad hoc* formacije, da ona

mora biti ojačana da bi mogla imati neophodan kvalitet za komandovanje na operativnom nivou?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Možda i jeste tako, ali to bi bila odluka pretpostavljenog komandanta, u ovom slučaju generala Panića iz Prve vojne oblasti. A on, koliko sam ja shvatio, nije smatrao da je to neophodno. On je smatrao da je Gardijska motorizovana brigada i te kako sposobna da bude u isto vreme i komanda operativne grupe.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Vama je sigurno poznato da je, pre no što je, kako vi kažete, komanda Operativne grupe... komanda Gardijske brigade pretvorena u komandu Operativne grupe Jug - da je tada postojeća Operativna grupa Jug imala potpuno nezavisnu komandu na čelu sa komandantom Bajom Bojatom, pukovnikom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Poznato mi je da je Gardijska motorizovana brigada preuzela dužnosti od Operativne grupe Jug, odnosno od prethodnog komandanta Baje Bojata, jer mislim da se u ratnom dnevniku spominje Bojat i njegov odlazak i oproštaj. A kakav je štab on imao, to ne znam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: U redu. Ovo vas pitam sve, s obzirom na zadatke koje je Operativna grupa Jug imala nakon završetka borbenih dejstava u Vukovaru, i pretpostavljam da vam je poznato da je u toku ta dva do tri dana iz Vukovara evakuisano više hiljada civila, ranjenih i bolesnih, i to u više navrata. I pretpostavljam da vam je poznato da hrvatska strana nije htela da primi ove konvoje hrvatskog naroda koji su išli tamo, što je stvaralo, bar po mom mišljenju, znatne poteškoće komandi Operativne grupe Jug u realizaciji svojih ostalih zadataka. Da li vi delite moje mišljenje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Poznati su mi uopšteno događaji nakon 18. novembra - kada je proglašen pad Vukovara. I znam da je bilo nekoliko evakuacija. Uopšteno sam upoznat sa situacijom u kojoj se našla Operativna grupa Jug.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li mislite da ovakvo vraćanje konvoja na teritoriju odgovornosti Operativne grupe Jug i njihovo zbrinjavanje, i nakon toga slanje na nove destinacije, je zaista predstavljalo prilično opterećenje za komandu Operativne grupe, koja je bila u poziciji da pravi dnevni raspored zadataka koje je trebalo da obavi?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne. Mislim da je to bilo pokriveno mogućnostima i kapacitetima Operativne grupe Jug. Vi morate da imate na umu da je postojala suptilna razlika između operacija koje su se sprovodile u Vukovaru i koje su bile isuviše statične. Da je Operativna grupa Jug imala ozbiljna manevarska dejstva na velikom području i da je pokrivala mnogo kilometara, onda bi komandant Operativne grupe Jug imao veoma različite probleme. Međutim, u ovoj operaciji, komandant Operativne grupe Jug je bio statičan, štab je bio statičan, nije bilo manevarskih operacija koje je on sprovodio. To je mogla da bude složena operacija, i možda je bilo različitih vrsta operacija, ali je to sve, po mom mišljenju, i dalje bilo u okviru mogućnosti pukovnika Mrkšića i Gardijske motorizovane brigade.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Vi ste sigurno upoznati i da je sve ono što je vezano za konvoje koje smo sada spominjali - postupak s njima, što se tiče civilnog stanovništva, postupak sa ratnim zarobljenicima sa Mitnice - da je protekao u najboljem

redu i da su oni uz svu potrebnu pažnju stigli na odredište, doduše ne preko Hrvatske, jer Hrvati nisu hteli da ih prime, nego preko Srbije i Bosne, opet za Hrvatsku, je l' tako?
SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Gospodine Vasiću, da li je to pitanje?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Pitanje je da li ste upoznati da su jedinice koje su bile angažovane na ovim evakuacijama u potpunosti odradile zadatak onako kako je to trebalo, i da je ovim ljudima pružena sva moguća pomoć?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Poznato mi je da su izvršene i druge evakuacije u zoni odgovornosti Operativne grupe Jug. Da.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Da li... Govorili ste nam ovde o komandantu Operativne grupe Jug i njegovoj obavezi da preduzme odgovarajuće mere u vezi poštovanja svih aspekata Ženevske konvencije i sprečavanje svake pojave nediscipline na koje je upozoravan, kako ste rekli, od strane komandanta Prve vojne oblasti, generala Panića.

ADVOKAT VASIĆ: Ja bih najpre želeo da pogledamo to naređenje, ako možemo? To je dokazni predmet 415. Koristio ga je moj uvaženi kolega Moore danas.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: I vi ste čak i čitali jedan deo ovog naređenja.

ADVOKAT VASIĆ: Zamolio bih samo poslednju stranicu, stranicu 3?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: To je naređenje...

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Oprostite, gospodine Vasiću, da li će se na mom ekranu pojaviti engleska verzija, ili treba ja da nađem dokument?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Kako da ne.

ADVOKAT VASIĆ: Ja bih zamolio ako možemo da vidimo englesku verziju, s obzirom da svedok ne čita BHS?

SVEDOK PRINGLE: Da li ćete staviti na... a, hvala.

ADVOKAT VASIĆ: Zamolio bih 3. stranicu, znači tačku 8? Na engleskoj verziji pretpostavljam da je to 2. stranica. Ne, tačka 8. Hvala lepo.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, u tački 8, jeste li našli? Vidite li?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, sada je to na ekranu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: U tački 8, prva rečenica koja se tiče onih upozorenja - da se spreče odmazde o kojima ste govorili na pitanje mog uvaženog kolege Moorea. U tom delu, prva rečenica, da li glasi ovako: "Svaka jedinica u svojoj zoni odgovornosti, u potpunosti mora da vlada celokupnim stanjem na teritoriji, za šta činim odgovornim komandante svih nivoa"? I nakon tog ide onaj tekst koji ste već čitali mom uvaženom kolegi Mooreu. Da li se slažete sa mnom da piše ovo što sam pročitao?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Ja sam pročitao ceo paragraf 8: "Svaka jedinica mora da potpuno kontroliše stanje na teritoriji svoje zone odgovornosti. Komandanti svih nivoa biće odgovorni za..." i onda se dalje to nastavlja. Da, slažem se da to tako piše.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li to znači da za izvršenje tog zadatka koji stoji nadalje, komandant Prve vojne oblasti čini odgovornim svakog komandanta na njegovoj teritoriji za koju je odgovoran? Znači, do onog poslednjeg nivoa komandovanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Ovde potpadamo direktno pod komandni lanac. Svaki komandant na svakom nivou je odgovoran da sprovodi svoje dužnosti onako kako su opisane, a svaki pretpostavljeni komandant je podjednako odgovoran za sve zadatke koje izvršavaju njegovi potčinjeni.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. E sada me interesuje... Govorili ste o ovom naređenju, govorili ste o vašem zaključku o ponašanju komande Operativne grupe Jug. Ja bih vas zamolio... Vi ste čitali, rekli ste nam, transkript gospodina Trifunovića, kada je svedočio ovde pred časnim Sudom. I ako vam ja kažem da je on u svom transkriptu na strani 8237, ovo je referenca za moje uvažene kolege i Sud, red 1 do 12. Ako je rekao da je pukovnik Mrkšić, kao komandant Operativne grupe Jug, na osnovu naređenja koja je dobijao od svoje pretpostavljene komande, ova naređenja pretočio u odgovarajuća naređenja i uputstva svojim potčinjenim jedinicama - da li onda dozvoljavate mogućnost da je i ovakvo naređenje prosleđeno jedinicama u sastavu Operativne grupe Jug? Da li ste vi upoznati sa ovim svedočenjem gospodina Trifunovića?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da je gospodin Trifunović svedočio skoro puna četiri dana, tako da tu imamo jako puno stranica transkripta. Ali ako je on to rekao, u redu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Odnosno, trebalo bi da dodam. On kaže da je to na osnovu naređenja iz pretpostavljene komande, a on je ta naređenja pretvorio u odgovarajuća naređenja za njemu potčinjene jedinice. Ja ne znam da li je on to rekao opšteno ili je na nešto konkretno mislio.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Referenca je bila da je mislio na sva važna naređenja koja su stizala iz... iz Prve vojne oblasti. A reference stranice sam dao. Kad smo već kod materijala koji smo gledali, a spomenuli smo ovu izjavu, recite mi, u aneksu A vašeg nalaza i mišljenja, nisam video nijedan dokument koji potiče iz komande 80. brigade da vam je bio pretočen od strane mojih uvaženih kolega. Da li vam to zaista nije predočeno, ili vi to niste uneli u ovaj aneks A? Vidim da su tamo samo naređenja iz komande Prve vojne oblasti i komande Operativne grupe Jug?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U vreme kada sam pisao ovaj izveštaj... u stvari, ja sam tada imao izjavu svedoka broj 70. To je, čini mi se, Milorad Vojnović, zar ne? Na to mislite? Da. Dakle, video sam izjavu svedoka. Posle toga, posle njegovog svedočenja ovde, mislim neko vreme posle toga, dobio sam i njegovo svedočenje, i to sam pročitao.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A naređenja Komande 80. brigade - da li ste dobili, ijedno? Znači, pitao sam za naređenja koja je izdavao komandant 80. brigade u kritičnom periodu, dokumenta?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da ne, osim ako se ta naređenja ne spominju u mom izveštaju.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato gospodine Pringle da je komandant Operativne grupe Jug svojim naređenjem strogo pov. 349-1, od 9. jedanaestog 1991. godine, to je inače dokazni predmet 374, formirao komande mesta u skladu sa naređenjem komandanta Prve vojne oblasti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, mislim da sam video to naređenje. To je naređenje upućeno jurišnim odredima od jedan do pet, ako se dobro sećam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, to je naređenje koje se odnosi, između ostalog, i na jurišne odrede, odnosno na komandna mesta u delovima Vukovara, ali se odnosi i na komandu mesta u Negoslavcima i komande mesta u rejonu Ovčara, Jakubovac i Grabovo?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Hvala.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je u jednom kasnijem momentu nakon 17. jedanaestog 1991. godine, ovo naređenje dopunjeno na taj način što je umesto Slobodana Mišovića, za komandanta mesta, to jest rejona Ovčara, Jakubovac i Grabovo, postavljen potpukovnik Milorad Vojnović, komandant 80. brigade?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne mogu da kažem da li sam video to konkretno naređenje ili nisam. Ako ga stavite na ekran, mogu da ga komentarišem.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ne, to ne proizilazi iz naređenja, nego se naređenje pominje u jednom izveštaju, borbenom izveštaju komande Operativne grupe Jug, prosleđeno komandi Prve vojne oblasti. Ali ja sam samo pitao da li... da li vam je to poznato. Mislim da nije sporno... i vaš... moj vas je kolega pitao da li je komandant Milorad Vojnović bio i komandant mesta... ovog rejona Ovčara. Mene interesuje ovo prvo naređenje o kom smo pričali. Da li vam je poznato da je tim naređenjem kojim su određene komande mesta, naređeno da se komandanti mesta u izvršavanju svog zadatka drže pravila koja odgovaraju pravilima garnizonske i kasarnske službe iz Pravila službe oružanih snaga?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ako mi pokažete dokument, onda mogu da ga komentarišem.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Dobro. Hvala vam.

ADVOKAT VASIĆ: Molio bih da se na ekran stavi dokazni predmet 374? Engleska verzija. Sada ćemo dobiti na ekranu. E, hvala vam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle...

ADVOKAT VASIĆ: Možemo li samo malo da dobijemo uvećano da gospodin Pringle može da pročita? Malo je sitno. Dobro.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ovo je to naređenje kojim su određene komande mesta 9. jedanaestog 1991. godine. Mene sada interesuje... To... to vidite, je li tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, vidim ovo naređuje u paragrafu 1 i na vrhu paragrafa 2 na ekranu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Pitam vas zato što ćemo morati preći na... na drugu stranu, tačka 5, gde je ovaj deo teksta o kome sam vas ja pitao, za koji sam mislio da ste upoznati.

ADVOKAT VASIĆ: Tačku 5 bih zamolio? To je strana 2.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, vidite li tačku 5?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Vidim.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: U njoj piše: "U navedenim mestima, organizovati vlast u skladu sa Pravilima službe oružanih snaga i odgovarajuće odredbe koje se odnose na garnizonsku i kasarnsku službu, i preduzeti sve mere u cilju sprečavanja upada diverzantsko-terorističkih grupa i vršenje terorističkih akcija..."

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, to piše.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: "... sačiniti uputstvo za rad i obezbediti normalne uslove za život i rad stanovništva..."

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: I najzad: "Sprečiti svako maltretiranje stanovništva i meštana i neovlašćen ulazak i pretres stanova i kuća".

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, to piše o lokalnom stanovništvu.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospodine Pringle. Mene interesuje, da li vam je poznato da... usporiću. Da li vam je poznato da na osnovu pravila kasarnske i garnizonske službe komandant mesta ima obavezu da reguliše: red, službu i disciplinu u mestu, i da o toj svojoj regulativi - o tome upozna svakog starešinu jedinice i ustanove koji se privremeno zadrži na teritoriji njegove zone odgovornosti? To je odredba iz Pravila službe oružanih snaga. Da li vam je poznato?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Generalno da, poznato mi je. Ovo što vi kažete da ova uputstva stoje u pravilima - da. Meni se to čini sasvim prihvatljivim.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ovaj komandant mesta propisuje takođe: red, disciplinu i službu u privremenom zatvoru i pritvoru na teritoriji za koju je odgovoran. Da li vam je to poznato?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa, da je bilo pritvorskih objekata, onda bi lokalni komandant bio odgovoran za to, i onda njegov nadređeni komandant i onda opet gore, njegov nadređeni komandant - sve do vrha komandnog lanca.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, svakako. Rekli smo da je ovim naređenjem koje smo sad pročitali, komandant Operativne grupe Jug naredio da komanda mesta posebno sprečava svako maltretiranje stanovništva. Da li vam je poznato da je još jedno naređenje iste sadržine, komanda Operativne grupe Jug donela 20. jedanaestog 1991. godine sa brojem strogo pov. 439-1? To je dokazni predmet 419. U njemu se poziva, opet, na naređenje strogo pov. 349-1, i opet se podvlači potreba sprečavanja svakog maltretiranja stanovništva? Da li vam je to poznato, gospodine Pringle?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da li možete to da stavite na ekran, molim vas?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da, svakako.

ADVOKAT VASIĆ: Zamolio bih da nam se na ekran stavi dokazni predmet 419, engleska verzija? Samo moram da intervenišem na transkript. 76. strana, red je 20. Naređenje o kojem sam... Naređenje je broj... Izvinjavam se...

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, jesmo dobili? Jesmo.

ADVOKAT VASIĆ: Zamolio bih da se spusti samo...

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, poznato mi je to naređenje i spominjem ga u svom izveštaju, i to u fus noti broj 45.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. Da li ste imali priliku da vidite operativni ratni dnevnik 80. motorizovane brigade?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Video sam razne operativne dnevnike. Mislim da sam video operativni dnevnik Operativne grupe Jug. Nisam siguran za 80. motorizovanu brigadu, osim ukoliko to ne stoji eksplicitno u mom izveštaju. Ali ako hoćete da nešto o tome kažem, molim vas stavite to na ekran.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, iznenadili ste nas... iznenadili ste... biste nas ako ste videli operativni dnevnik Operativne grupe Jug, jer ga ni Odbrana nije videla, a koliko samo čuo ni gospodin Theunens?

ADVOKAT LUKIĆ: Ali molio bih dokazni predmet 375?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da bi vam pokazao upis u operativnom dnevniku 80. brigade za 19. jedanaesti 1991. godine u 18.00 časova. Moje uvažene kolege znaju već o čemu se radi. O tome smo raspravljali ovde više puta. Izvinjavam se, radi se o ratnom dnevniku. Gospodine Pringle, treba nam upis za 19. novembar u 18.00 časova. To je stranica 10 engleske verzije. Vidite šta ovde piše: "Za vreme jutra, zatvorene ustaše odvežene su u zatvor u Sremskoj Mitrovici. Borbe se vode u sektoru oko bo... u rejonu oko bolnice, gde se očekuje predaja preostalih ostataka ZNG-a i MUP-a, njih oko 200, pa je naređeno da se bude pripravno zbog organizovanja čuvanja zatvorenika". Ja bih vas pitao: Da li ste bili upoznati sa ovim unosom u... u ratni dnevnik 80. brigade kada ste davali svoj nalaz?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Upravo samo pomenuo dodatak mog izveštaja. U tom dodatku, ratni dnevnik koji se tamo spominje je ratni dnevnik Gardijske motorizovane brigade. Prema tome, to mi nije bilo poznato kada sam pisao svoj izveštaj. Da li možete ponovo dase vratite na paragraf 11 ili na ovo što ste upravo pročitali, jer nisam potpuno siguran da je to baš sasvim isto kao i ono što se pojavljuje u transkriptu? Da, to. Hvala vam. Piše: "Dogovoreno je da se pripremi organizovanje bezbednosti za zatvorenike".

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, mi smo ovde to raspravljali pred Pretresnim većem već kad je svedočio jedan svedok. I mislim da smo to raspravili - i ovde je merodavna BHS verzija. I... i utvrdili smo da piše da je "naređeno". Mislim da je to ono što vas je zbunilo. Ako bi pisalo da je naređeno, kao što piše, da li bi to značilo da se komandantu 80. brigade zapravo naređuje da bude pripravan za organizovanje obezbeđenja za prijem oko 200 zarobljenih pripadnika ZNG-a i MUP-a iz rejona bolnice?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Bez obzira na to da li je ovde reč koja se koristi "dogovoriti" ilil "narediti", ja ovo shvatam kao jedno upozoravajuće naređenje 80. motorizovanoj brigadi da se pripremi za organizovanje sigurnosti zatvorenika. Drugim rečima, da samoinicijativno budu spremni za taj zadatak, a onda će naređenja da uslede.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li je to naređenje po vašem mišljenju dovoljno da u direktivnom smislu odredi buduće ponašanje i postupanje komandanta 80. brigade?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Već sam govorio o složenosti te operacije. Veoma različite formacije i jedinice trebalo je da učestvuju u toj operaciji. Zbog toga ja smatram da bi komandant 80. motorizovane brigade trebao da čeka detaljna naređenja od komandanta Operativne grupe Jug o tome - ko će sve da bude uključen u to, ko će da komanduje, kako će se to tačno da sprovede, i tako dalje. Prema tome, ovo nije naređenje. Ovo je upozoravajuće naređenje - da budu spremni za to.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Niste me dobro čuli, gospodine Pringle. Ja sam vas pitao da li je ono dovoljno u direktivnom smislu, znači u smislu direktive - da on bude spreman da se pripremi za zadatak koji mu predstoji? Znači, da li to određuje njegovo ponašanje i postupanje za budući zadatak? Ne znam da li ste me dobro razumeli?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To bi njega upozorilo na mogućnost da će od njega da se traži da na ovaj ili onaj način učestvuje u evakuaciji zatvorenika. Tu se ni izdaleka ne navode oni detalji koji su njemu potrebni da može da planira na pravilan način takvu operaciju. Međutim, to je dovoljno da on započne da razmišlja o tome, i da počne samoinicijativno da predviđa - šta bi se sve moglo da se očekuje, na osnovu njegovog ličnog iskustva. Međutim, ovo nije dovoljno da se taj zadatak sprovede. To ni približno nije dovoljno za sprovođenje zadatka.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato gospodine Pringle da je potpukovnik Vojnović, kao komandant 80. brigade ovaj zadatak već obavljao 18. jedanaestog i 19. jedanaestog na "Ovčari", gde je njegova jedinica čuvala pripadnike zarobljenih ZNG i MUP-a sa Mitnice? Da li vam je to poznato, i da li je onda jasnija ova direktiva koja je njemu upućena 19. jedanaestog u 18.00 časova?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, to mi je generalno poznato, a isto tako mi je generalno poznato da je ta operacija sprovedena pravilno. Prema tome, to znači da je on generalno znao o kakvoj vrsti operacije on mora da počne da razmišlja. Međutim, on tada nije imao nikakve detalje o tome: ko, gde, kako, kuda, da li će biti uključene međunarodne organizacije i tako dalje, i tako dalje.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Verovatno ste upoznati onda i sa onim što je 20. jedanaestog u 16.00 časova uneto u operativni dnevnik 80. motorizovane brigade. To je dokazni predmet 371, a to je da je komandant odredio... tražio da se odrede smene stražara radi čuvanja zarobljenih ZNG i MUP-a, i kojim su u tu svrhu angažovani oficiri komande brigade i čete vojne policije... iz 80. motorizovane brigade?

TUŽILAC MOORE: Izvinjavam se, ali nisam baš sasvim shvatio pitanje, ako je to pitanje. Isto tako, koliko se ja sećam iz konteksta svedočenja, rečeno je da je ta beleška posledica onoga što je Vojnović zatekao na "Ovčari", a ne onoga o čemu je on bio informisan?

ADVOKAT VASIĆ: Ovaj komentar mog uvaženog kolege je krajnje nekorektan, i predstavlja sugerisanje svedoku onoga što on treba da odgovori. Mislim da to zaista nije fer.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A moje pitanje je bilo jasno, jer u njemu stoji: Da li je svedok upoznat sa ovim upisom.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Moj odgovor...

SUDIJA PARKER: Izvinjavam se, gospodine Vasiću. Neću sada da budem sudija u bokerskom ringu između vas dvojice. Ali način na koji ste vi formulisali pitanje nije na pravilan način predstavio iskaz. I to je dovelo do onoga što je rekao gospodin Moore. Možda ste vi nameravali da kažete to što ste rekli, i da zatražite od svedoka da to komentariše. Međutim, to što ste rekli, nije pravilno prepričavanje prethodnog iskaza, i gospodin Moore je sada to ispravio. Prema tome, možete da nastavite. Vidim da general već neko vreme pokušava da vam odgovori. Pa možda treba da nastavi. Jer, morate da razumete da ukoliko vi nešto ne kažete tačno, ne možete da očekujete od gospodina Moorea da mirno sedi.

SVEDOK PRINGLE: Hvala vam, časni Sude. Da li možemo na ekranu da dobijemo dokazni predmet broj 371?

ADVOKAT VASIĆ: Tako je. Upravo sam to želeo. Unos 20. za jedanaesti u 16.00 časova, englesku verziju.

SVEDOK PRINGLE: Da li možete to da povećate, molim vas?

ADVOKAT VASIĆ: Bojim se da tu nemamo upis za 16.00 časova.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, da li vidite sada?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Vidim da ovde piše 16.00 časova: "Komandant brigade zatražio je da se oficiri po smenama dodele za stražarenje nad zarobljenim pripadnicima ZNG i MUP-a i članovi MUP-a i oficiri iz komande brigade su angažovani u tome".

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li na osnovu ovog upisa u ratna dokumenta 80. brigade smatrate da je zadatak 80. motorizovane brigade bilo čuvanje zarobljenih pripadnika ZNG i MUP-a 20. jedanaestog u 16.00 časova na farmi "Ovčara"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ovde se nigde ne spominje "Ovčara". Mislim da je to beleška za 20. novembar, kao što ste rekli, za 16.00 časova. Moja prva reakcija na to jeste da je malo kasno za operaciju koja je već započela tog jutra.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, ja vas pitam jednostavno pitanje. Na osnovu ovog unosa, da li vi smatrate da su oni bili na zadatku čuvanja zarobljenih pripadnika ZNG ili ne? Da ili ne?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Ovde kaže: "Dodeljeni za čuvanje zarobljenih pripadnika ZNG i MUP-a". Ali ne piše gde.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Pringle. Ali pogledajte sledeći unos u 22.35 časova. Da li u ovom unosu piše da se radi o mestu "Ovčara"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ovde piše: "Obezbeđenje logora za zarobljene pripadnike ZNG i MUP-a povučena je iz sektora Ovčara i njihovu dužnost su preuzeli vukovarski teritorijalci." Nisam sasvim siguran da li je to vojna policija? "...i dežurni organi iz komande brigade vratili su se na komandno mesto u selo Negoslavci". To tu piše.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li se možemo složiti da se iz ovoga može zaključiti da se to dešava u mestu "Ovčara"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Beleška za 22.35 časova zaista pominje reč "Ovčara". Sa tim se slažem.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam, gospodine Pringle. Kad smo već kod ovog unosa za 22.35 časova, recite mi da li je po vašem mišljenju, starešina zadužen za obezbeđenje ovih zarobljenika, postupio u skladu sa pravilima službe, ako je u noćnim satima povukao svoju jedinicu, bez obzira da li mu je izdato naređenje, ali s obzirom da je znao za prethodno agresivno ponašanje pripadnika TO prema zarobljenima na "Ovčari"? Da li je to po pravilu službe? Šta vi mislite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pa na to pitanje moram da odgovorim u kontekstu svega onoga što sam pročitao. Ako se dobro sećam, komandant 80. motorizovane brigade, kada je ustanovio da su na "Ovčaru" počeli da dolaze oficiri štaba brigade i konvoj autobusa sa zatvorenicima - i to bez njegovog znanja, i da mu o tome ranije nije ništa rečeno, on je tada otišao na komandno mesto Operativne grupe Jug na večernji raport, gde je, ako se dobro sećam, došao kasno, jer je, kako je on rekao u svom svedočenju, ako se sada dobro sećam, pokušao da spreči ono što se tamo dešavalo na "Ovčari". I on je onda došao u Operativnu grupu Jug, gde je on komandanta obavestio o tome šta se dešava na "Ovčari". Prema njegovom iskazu, komandant ga je otpustio i

jednostavno odmahnuo rukom, mislim da mu je čak upućeno i pitanje: "Šta ti tamo radiš?" Mislim da je on to rekao u svom svedočenju, a ja sada pokušavam da se toga setim. I onda je on pretpostavio da je držanje komandanta takvo da njegov odgovor znači da on ne treba tamo da bude. I ja moram da kažem, čitajući to svedočenje, ukoliko vi prihvatite taj iskaz onako kako je dat, da bi svaki razumni komandant koji je upozoren da postoji neki vid nejasnoća u vezi sa rukovođenjem i komandovanjem na "Ovčari", trebao da preduzme bilo kakvu pozitivnu akciju da se to razreši, a to se izgleda da se nije dogodilo.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li vi to gospodine Pringle tvrdite na osnovu izjave gospodina Vojnovića da je on po tome što je zaključio - da ne treba da bude na "Ovčari", a ne da je dobio nekakvo naređenje - smeo da povuče svoju jedinicu u situaciji kada je bio svedok, kako on to kaže "agresivnog ponašanja lokalnog TO-a prema zatvorenicima"? Da li vi to tvrdite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ono što želim da kažem jeste to da pokušavam u najboljoj mogućoj meri da se prisetim svedočenja gospodina Vojnovića, u kom je on rekao da je skrenuo pažnju svom komandantu na to što se dešava na "Ovčari" i na činjenicu da se našao u sred situacije u kojoj lanac rukovođenja i komandovanja nije funkcionisao. Isto tako je svedočio o činjenici da je dobio vrlo jasan signal, da ga je komandant otpustio, pitajući ga u stvari šta tamo radi. Ono što se tamo u stvari događalo, iako je "Ovčara" bila u zoni odgovornosti 80. motorizovane brigade, načelo jedinstva komandovanja bilo je prekršeno u tome što se sprovodila potpuno izdvojena operacija u njegovom području odgovornosti u kojoj on nije učestvovao, kao ni u njenom planiranju. Dakle, bio je apsolutno u pravu što je tražio instrukcije od svog komandanta. I kada je doživeo to što je doživeo od svog komandanta, koji ga je otpustio i pitao šta on tamo radi u stvari – onda je on to shvatio kao da uopšte ne treba da bude tamo. I pretpostavljam, a to je samo pretpostavka, da je to rezultiralo povlačenjem njegovih vojnika sa farme "Ovčara".

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, vi ste nama lepo prepričali iskaz gospodina Vojnovića. Čuli smo ga ovde i sami. Vi ste oficir, visoki oficir britanske vojske, vojni ekspert. Moje pitanje je bilo: Da li po vašem poznavanju pravila službe, oficir, komandant brigade, komandant mesta Ovčara, Jakubovac i Grabovo, čija je to zona odgovornosti, sme na osnovu svoje pretpostavke da povuče svoje jedinice sa obezbeđenja ratnih zarobljenika, iako je bio svedok napada lokalnih članova TO na njih u hangaru, i to u toku noći, a da za to nema ni naređenje? A drugo: Da li je u situaciji kada bi imao naređenje ko... koje nije imao, morao da odbije da povuče ovo obezbeđenje, i da traži napismeno naređenje? Da li bi to bilo po pravilima službe, i da li bi to tako bilo i u engleskoj vojsci?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Moj utisak je takav da je vrlo malo od onoga o čemu se ovde govori bilo u skladu sa pravilima službe. Ono što se događalo na farmi "Ovčara" definitivno nije bilo u skladu sa pravilima službe. Činjenica da je komandant 80. motorizovane brigade otišao do svog komandanta da zatraži instrukcije i pojašnjenje, a očigledno to nije dobio na način kako je trebalo, jeste iznenađujući propust za komandanta pukovnika Mrkšića i njegovu reputaciju i status. Ali činjenica je da se to završilo sa potpunom konfuzijom u sistemu rukovođenja i komandovanja. Dakle, kada

me pitate da li je to u skladu sa pravilima, ni to, niti bilo šta drugo što se događalo nije bilo u skladu sa pravilima. Komandant 80. motorizovane brigade, samo da završim, pretpostavljam da se našao u vrlo, vrlo teškoj situaciji, a bila je odgovornost njegovog nadređenog komandanta da to reši.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, moje pitanje je bilo jednostavno. Ticalo se pravila službe. Ja sam vas podsetio da je potpukovnik Vojnović bio kom... komandant mesta "Ovčara", a pročitali smo i kakve su njegove obaveze bile kao komandanta mesta. No, sad bih vas pitao, zar ne bi bilo po pravilima službe i obaveza oficira, koji nije zadovoljan naređenjem, kada bi ga i dobio od svog pretpostavljenog, koje bi bilo izvršenje krivičnog dela ili ratnog zločina, da to naređenje ne izvrši, i obrati se višem pretpostavljenom starešini, u ovom slučaju, dakle, komandantu Prve vojne oblasti? Zar to ne bi bilo po pravilima? Ili vi drugačije gledate na ovu stvar?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne. Situacija koju ja vidim je situacija potpune konfuzije. Lako je pozivati se na pravila, ali je izuzetno teško u situaciji poput ove - kada se oficir nađe u situaciji konfuzije u sistemu rukovođenja i komandovanja, i kako se čini kada namerno nije podržan od svog pretpostavljenog komandanta - da preduzme neophodne mere. U teoriji je, pretpostavljam, pukovnik Vojnović, mogao da podigne celu svoju brigadu, da ode na farmu "Ovčara" i da istera ljude iz Teritorijalne odbrane i dobrovoljce, uz pretnju oružjem, i da objavi da je operacija gotova - u teoriji. Ali očigledno to nije bilo tako lako.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ako vam gospodine Pringle kažem, ne znam da li ste upoznati o tome od strane mojih uvažениh kolega, da je potpukovniku Vojnoviću, komandantu mesta Ovčara, u periodu od 15. do 20., komandant Operativne grupe Jug potčinio jednu taktičku grupu 195. motorizovane brigade, jedan odred Teritorijalne odbrane Stara Pazova, jedan oklopni bataljon 544. motorizovane brigade, i to ovu taktičku grupu direktno za uspostavljanje obezbeđenja u rejonu Ovčara, Jakubovac, Grabovo, i da je ta formacija sa... sa... sastojala se od oko 1.000 ljudi, da li mi tada možete reći da on nije mogao na valjan način da izvrši naređenje koje mu je komanda postavila, kao što smo videli, upisom od 19. jedanaestog u 18.00 časova - da se spremi za prihvatanje ratnih zarobljenika i da ih čuva 20. jedanaestog 1991. godine? Po meni, tu nema nikakve konfuzije u rukovođenju i komandovanju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Onda je vaše shvatanje rukovođenja i komandovanja gospodine Vasiću sasvim različito od mog. Ono u čemu se našao komandant 80. motorizovane brigade jeste činjenica da su ga jednostavno pregazili događaji. Da je on dobio jasno naređenje da obavi operaciju evakuacije i čuva sve zatvorenike na "Ovčari" i da bude odgovoran za upotrebu snaga, onda bi on možda mogao da odluči nešto na bazi lične inicijative. Na primer, da je prisustvo Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca nešto što je potpuno suprotno sa načelima takve operacije. Ali to se nije dogodilo. Pred njega je stavljena jedna operacija koja je već bila u toku, i on je na to skrenuo pažnju svom komandantu, a njegov komandant očigledno nije učinio ništa da to reši. Vi sada možete pojednostavljeno da kažete – da, mogao je da uzme tih svojih 1.000 ljudi i da napadne svoje saborce. Ali ako komandant nije ništa oko toga uradio, onda to njega stavlja u prilično tešku poziciju. Vi pokušavate da prebacite odgovornost na komandanta 80. motorizovane brigade koji je pravilno postupio, i da skinete odgovornost

sa komandanta Gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug, koji nije preduzeo ništa od neophodnih mera, po mom mišljenju.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Dva pitanja za vas, gospodine Pringle. Ovo što nam sada pričate, na osnovu čega to pričate? Šta vam je podloga za ovakvo vaše mišljenje? Da li je to jedino iskaz gospodina Vojnovića?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Kao što sam rekao, moje mišljenje bazira se na dokumentaciji koju sam pročitao. Potpuno sam svestan da se ovde zaseda već mesecima i da ja nisam video svu dokumentaciju. Ali na osnovu one dokumentacije koju sam pročitao, to je moje mišljenje. A na Sudu je da odluči da li treba mom mišljenju da se da težina ili ne, časni Sude.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle samo ćete mi, zamolio bi vas reći sada - koju ste to dokumentaciju pročitali koja je relevantna za ovo vaše mišljenje koje ste sada izneli, osim ove izjave gospodina Vojnovića?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da je ključni dokument svedočenje gospodina Vojnovića i mislim Vasiljevića, ako je to njegovo ime. To nije u mom aneksu, zato što je to došlo kasnije. Ali mislim da je i njegovo svedočenje relevantno.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodin Vasiljević...

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR:... i dokumenti koje sam pomenuo u svom izveštaju.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da. Vi niste imali nijedan dokument 80. brigade, koliko sam ja video, u vašem izveštaju. No, ja bih vas sad pitao još jednu stvar, ako ste već studirali izjavu gospodina Vojnovića i na njoj bazirali mišljenje: Da li ste upoznati sa činjenicom da je on tvrdio da nakon ovog događaja na "Ovčari" 21. kada je saznao za događaj, nije obavestio nikog od pretpostavljene komande, već je održao samo sastanak sa svojim potčinjenim, da im se to više ne bi dogodilo?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: On je već obavestio svog nadređenog, mislim 20. novembra.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: O čemu, gospodine Pringle?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: O događajima na farmi "Ovčara".

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: O kojim događajima gospodine Pringle?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: O događajima koje je opisao u svom svedočenju.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Budite ljubazni, pošto se vaše mišljenje bazira na njegovom svedočenju, opišite nam te događaje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne. Moj izveštaj je napisan pre nego što sam pročitao njegovo svedočenje. Njegovo svedočenje sam video prošle nedelje ili unazad dve nedelje. Pokušaću ponovo da se prisetim. Ako se dobro sećam, on tvrdi da je video autobuse sa zatvorenima koji dolaze na farmu "Ovčara". Zatim se seća da su ih terali da trče kroz špalir i da su ih maltretirali, ako se dobro sećam. Seća se prisustva majora Šljivančanina, seća se prisustva Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca. Opisuje

postavljenje konopca u hangaru, kako bi Teritorijalnu odbranu i dobrovoljce držao na distanci, zato što su bili izrazito pretećeg ponašanja. Isto tako seća se prisustva štaba brigade. Da li želite da nastavim? On opisuje događaje na farmi "Ovčara" koji su svi bili mimo propisa i o kojima je onda prema njegovom svedočenju obavestio svoga komandanta.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Dobro. Ispričali ste nam znači o onome što je... što je smatrao bitnim – obavestio je svog zapovednika, kaže on. Ali ja sam vas pitao za obavest da su ljudi pobijeni na "Ovčari", koju je on saznao 21. O tome nije obavestio nikoga, kako sam kaže, osim svoje podređene, da im se to više ne dogodi. Da li ste upoznati sa tim delom njegovog iskaza?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne mogu... ne mogu to da komentarišem.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Samo još jedno pitanje pre... Ne znam da li je vreme za pauzu, ali... Da li smatrate da je potpukovnik Vojnović kao komandant mesta Ovčara bio dužan da svakog, kao što sam to pročitao, da svakog oficira jedinice, ustanove, koji se nađe na njegovoj teritoriji, upozori na pravila koja je sam doneo u zoni svoje odgovornosti, i da li je takođe bio obavezan da u skladu sa naređenjem komande

Operativne grupe Jug obezbedi zaštitu od maltretiranja stanovništva na svojoj teritoriji?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Slažem se da je komandant 80. motorizovane brigade u obavljanju svojih dužnosti kao lokalni komandant trebao da istakne važnost takve odgovornosti onima kojima je komandovao. Ono što me iznenađuje je da a operacija na "Ovčari" bila obavljena u njegovoj zoni operacije bez njegovog znanja, sve dok on sam nije naišao, kao i na sve događaje posle toga. Dakle, ovde govorimo o dve različite stvari.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, to vi citirate...

TUŽILAC MOORE: Izvinjavam se. Hteo bih da prekinem na trenutak. Radi se o prethodnom pitanju. Da li uvaženi kolega, vezano za sadržaj tog pitanja na stranici 89, red 22, da li on pominje naređenje koje je došlo od Živote Panića u kome postoji jasno uputstvo da bi to trebalo da se prosledi podređenim jedinicama? Jer koliko znam, nema takvog svedočenja, osim eventualnog nagađanja - da su podređeni oficiri naknadno ikada bili obavešteni o tom dokumentu.

ADVOKAT VASIĆ: Takvog svedočenja, koliko se ja sećam, ima. Pokušaću da pronađem i referencu. Mislim da je gospodin Vojnović o tome ovde bio pitan. Ali, to se ne odnosi svakako na naređenje Živote Panića...

SUDIJA PARKER: Gospodine Vasiću, da li je sada dobar trenutak da napravimo pauzu i da imate vremena da to uradite? Idemo na pauzu od 20 minuta i onda ćete imati još 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Gospodine Vasiću.

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, najpre ono što sam ostao dužan mom uvaženom kolegi Mooreu. To je referenca transkripta, strana broj 9004, redovi od 16 do 23. Hvala vam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle...

ADVOKAT VASIĆ: Zamolio bih da se na ekran stavi dokazni predmet 425? To je redovni borbeni izveštaj komande Operativne grupe Jug od 22. jedanaestog 1991. godine.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ne znam gospodine Pringle da li ste upoznati sa njim, ali možda je bolje da ga vidimo na ekranu?

ADVOKAT VASIĆ: Molim englesku verziju? Hvala najbolje.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, vidite da je to redovni borbeni izveštaj od 22. jedanaestog?

ADVOKAT VASIĆ: I zamolio bih sada da dođemo do kraja ovog izveštaja. Trebaće nam druga strana, molim vas? Poslednja dva pasusa ako možemo da obuhvatimo?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, da li ovde stoji da su u toku dana preduzete sve mere da 80. motorizovana brigada preuzme organizacijske i komandne funkcije u zoni odgovornosti Operativne grupe Jug? A u sledećem pasusu - da je 80. motorizovana brigada dobila sva uputstva i dokumenta za organizaciju rukovođenja i komandovanja u pomenutoj zoni odgovornosti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, gospodine Vasiću, to stoji u naređenju od 22. novembra.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala puno, gospodine Pringle. Recite mi, iz vašeg iskustva, kao visokog oficira, da li ćete se složiti sa mojom tvrdnjom da je predaja dokumenata i uputstava za organizaciju rukovođenja i komandovanja poslednji čin u primopredaji dužnosti između dve vojne jedinice?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ovo nije naređenje, nego izveštaj, zar ne? U izveštaju piše da su preduzete sve mere kako bi se pripremilo preuzimanje 80. motorizovane brigade. I u poslednjem poglavlju piše: "Komanda 80. motorizovane brigade dobila je uputstva i dokumenta vezano za organizaciju komandovanja i rukovođenja u zoni odgovornosti Operativne grupe Jug", što meni govori da su to završne faze preuzimanja dužnosti od Operativne grupe Jug odnosno Gardijske motorizovane brigade – od strane 80. motorizovane brigade.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Pringle. Pitao bih vas sada da li su vam moje uvažene kolege kada ste pripremali ovaj svoj... svoju ekspertizu, pokazale borbene izveštaje komande Prve vojne oblasti, koji su upućeni operativnom centru Generalštaba, od 20. jedanaestog i 21. jedanaestog 1991. godine, a odnose se dakle na

dešavanja u zoni, uključujući i evakuaciju u Vukovaru? Da li ste imali priliku to da vidite? Ja imam reference brojeva ako će vam to pomoći: Jedna je 1614-177, od 20. jedanaestog, a drugo je 1614, strogo pov. 1614-178 od 21. jedanaestog 1991. godine?
SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Na brzinu gledam aneks svog izveštaja, gde su navedeni u tabeli dokumenti koje sam dobio. Da budem iskren, ne znam da li se to tamo nalazi ili ne, ali pretpostavljam da vi znate.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ja nisam našao da se to tamo nalazi. A u stvari, pitao sam da li vam slučajno nisu predočili. A moje glavno pitanje je zapravo: da li ste vi ikada imali saznanja da je komanda Prve vojne oblasti oformila posebnu ekipu iz komande, oficira, za: praćenje evakuacije bolnice, odvajanje pripadnika MUP-a i ZNG koji se kao ranjenici kriju u bolnici, prikupljanje i trijaža zaostalih delova neprijatelja, i upućivanja njihovog na za to određena mesta, i da sagledavaju uopšte situaciju u Vukovaru, te da o tome izveste komandu Prve vojne oblasti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To mi zvuči poznato. U ogromnoj količini materijala koji sam pročitao, čini mi se da sam pročitao i nešto slično tome. Da.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A da... da li se sećate možda da li je u tom... toj kontrolnoj ulozi ta ekipa utvrdila da su u toku 20. i 21. zarobljenici koji su bili podvrgnuti trijaži, smešteni na za to određena mesta i da se odredbe Ženevske konvencije u potpunosti poštuju, one koje se tiču ratnih zarobljenika? Da li vam je to poznato?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne, ne sećam se toga. Sećam se da sam pročitao puno izjava svedoka i slično, vezano uz to da je ratne zarobljenike trebalo odvesti iz bolnice ali da se prema njima nije postupalo ni na koji način u skladu kako je trebalo da bude prema Ženevskim konvencijama.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da. To ste rekli iz izjava svedoka koje ste pročitali. Znači za... za ovakav izveštaj ove ekipe Prve vojne oblasti - ne sećate se, ne znate za to? Samo da... da mi bude jasno?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Sećam se dakle da je postojao jedan izveštaj koji je trebalo da ode Prvoj vojnoj oblasti od Operativne grupe Jug. Mislím da je datum bio 20. novembar, u kom se govori o tome da su ratni zarobljenici bili evakuisani uz strogo poštovanje Ženevskih konvencija. A kao što svi znamo, to se nije dogodilo.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, ja sam vas pitao jedno, a vi mi odgovarate drugo. Ja vas pitam za ekipu koju je oformila komanda Prve vojne oblasti - da prati situaciju evakuacije u Vukovaru. Da li imate saznanja da su oni utvrdili da je bilo poštovanje Ženevskih konvencija? Ako znate, znate, ako ne znate, nije problem, samo mi recite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Toga se ne sećam, ne.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A da li ste ikad u svom pripremanju vašeg nalaza naišli na jedan zaključak komande Prve vojne oblasti od 21. jedanaestog koji se... koji spominje da komande... da su se pojedine grupe... samovoljno preduzimale aktivnosti u skladu... koja nije u skladu sa situacijama i odlukama vojnih komandi metsta, te da je određeno da zbog toga komande preduzmu potrebne mere zaštite civilnog stanovništva

od mogućih osveta i samovolje pojedinih naoružanih grupa u svojoj zoni odgovornosti? Da li ste možda naišli na ovakav neki zapis u borbenom izveštaju Prve vojne oblasti od 21. jedanaestog, nakon ovog događaja na "Ovčari"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Toga se ne sećam, ali ako mi to stavite na ekran, mogu da komentarišem.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Pringle. Ja sam samo pitao da li ste imali prilike da se sretnete sa takvim dokumentom. Hvala vam. A da li ste upoznati da je 19. jedanaestog 1991. godine u Vukovar, odnosno u Negoslavce, stigla grupa oficira iz Uprave bezbednosti, čiji je zadatak bio da vrše selekciju zarobljenika u toku 19. i 20. novembra u Vukovaru? Da li vam je to poznato?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Generalno se prisećam da je grupa oficira iz organa bezbednosti došla na to područje, pretpostavljam, da bi sprovela određene funkcije organa bezbednosti, što bi naravno uključivalo i izdvajanje ratnih zarobljenika.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Pringle. A da li vam je poznato da je sa istim zadatkom iz odeljenja bezbednosti Prve vojne oblasti došla takođe jedna grupa na ovo područje, i takođe vršila svoje poslove 19. i 20. jedanaestog 1991. godine?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Toga se ne sećam, ali me ne bi iznenadilo, jer ono što se događalo u Vukovaru je to da je bilo puno ratnih zarobljenika, boraca, lokalnih snaga koje su bile uključene u operacije. I prema tome, bio bi težak zadatak da se izdvoje borci od civila, i tako dalje. Dakle, ne iznenađuje me da su zbog toga došli ljudi iz Uprave bezbednosti u taj sektor.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je u ovom periodu 18. 19. 20. i 21. jedanaesti, general Aleksandar Vasiljević, načelnik Uprave bezbednosti boravio na teritoriji Vukovara... više puta?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To nisam znao.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A da li ste gospodine Pringle znali da je načelnik štaba Prve vojne oblasti, gospodin general Vlada Stojanović, naredio da se ne smeju vršiti razmene ratnih zarobljenika bez njegove izričite saglasnosti?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne sećam se da sam to video.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. A da li mi možete reći, da li vam... ste upoznati s tim da je pregovore oko predaje Mitničke grupe i pregovore oko evakuacije bolnice vodio general... vodio pukovnik Pavković, predstavnik, to jest zamenik šefa kabineta saveznog sekretara za narodnu odbranu u to vreme?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne sećam se toga detaljno. Da li govorite o pregovorima na visokom nivou, gde je završni ishod bio u Zagrebački sporazum?

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Ne gospodine Pringle. Te pregovore je vodio gospodin general Rašeta. Ovde govorimo o pregovorima koji su vođeni u Vukovaru... 18., 19. jedanaestog 1991. godine... i 20.?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Nisam upoznat sa detaljima tih pregovora.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Hvala vam. A da li vam je poznato gospodine Pringle, da je... nakon dolaska do vukovarske bolnice i ulaska u nju, tim evropskih posmatrača (European Community Monitoring Mission) i predstavnici Crvenog krsta, da su obavješteni da je grupa ljudi iz vukovarske bolnice odvedena, i da oni nisu ništa preduzeli toga dana da utvrde gde se ti ljudi nalaze?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Znam da je Zagrebački sporazum, između ostalog, definisao i učešće Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (International Committee of the Red Cross), posmatrača evropske komisije (ECMM) i Lekara bez granica (Medecins Sans Frontieres) i možda nekih drugih. Isto tako, znam da su bili zadržani na mostu na prilazu Vukovaru, i znam da kada su došli u bolnicu - da je određeni deo evakuacije već bio obavljen. To znam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: A ovo što sam vas ja pitao, to ne znate, je li tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ako ste me pitali da li sam znao da li su ili nisu učinili išta oko toga da saznaju gde su ti ljudi i šta se sa njima dogodilo, onda je moj odgovor ne - ne znam.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Pitao sam vas da i li su bili upoznati sa činjenicom da su ljudi odvedeni toga jutra, toga istog dana? To sam vas pitao takođe?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da li sam znao da su oni bili obavješteni o tome da je jedna grupa ljudi odvedena? Nisam siguran, ali čini mi se da se sećam da im je to bilo rečeno, i da im je to verovatno bilo očigledno, jer su stigli, ako se dobro sećam, u sred operacije evakuacije. Ali pretpostavljam da nisu znali ko je odveden ili koliko ljudi ili gde; jer ako se dobro sećam, bili su zadržani na mostu kada su pokušali da uđu u Vukovar.

ADVOKAT VASIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, iako pojam komandne klime o kojoj vi govorite u vašem izveštaju, nije egzistirao kao pojam u doktrini i propisima JNA na način kako je to... kako to vi prezentirate, osim u segmentima koje ste citirali, moram da vas pitam: Da li vi zaista smatrate da je ono što se desilo na "Ovčari" posledica komandne klime koja je, po vama, vladala na komandnom mestu Operativne grupe Jug, a u situaciji kada smo ovde čuli da su na licu mesta u Vukovaru bili prisutni predstavnici strateških nivoa rukovođenja i komandovanja iz SSNO-a, iz Prve vojne oblasti, sa zadatkom da prate i koordiniraju situaciju, i čak da učestvuju u, kako smo to čuli, pregovorima? Da li ova činjenica ipak donekle menja vaš zaključak u pogledu komandne klime, i da li na komandnu klimu zapravo utiču svi nivoi komandovanja, od: strategijskog, operativnog do taktičkog... a ne samo pojedinac?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, ja sam u svom izveštaju dosta detaljno govorio o pitanju komandne klime na stranicama od 13 do 18. I ja sam tu i napisao da se termin "komandna klima" ne koristi u doktrini JNA, ali sam rekao da JNA doktrina priznaje komandnu klimu, i čak sam naveo nekoliko citata, kako bih to ilustrovao. Komandnu klimu koju uspostavlja komandant na bilo kom nivou, u stvari odražava svaki njegov akt, svaku akciju, sve što on izgovori, njegovo ponašanje, njegove poglede, njegove međuljudske odnose, dakle, čitav sistem njegovog komandovanja odražava se na komandnu klimu. Mislim da ono što vi u stvari pokušavate me pitate, je činjenica: "Moram da vas pitam: Da li vi zaista smatrate da je ono što se desilo na "Ovčari"

posledica komandne klime koja je, po vama, vladala na komandnom mestu Operativne grupe Jug?" Ja ne mogu da vam dam bilo kakav komentar o komandnoj klimi koja je preovladavala na komandnom mestu Operativne grupe Jug, pošto ja nikada nisam bio tamo i nisam nikada to video. Ali način na koji je pukovnik Mrkšić komandovao svojim snagama, način na koji je on postupao sa informacijama koje su stizale odozdo i odozgo u komandnom lancu, a posebno informacije koje su išle ka pretpostavljenim komandama, i tu se ja ponovo pozivam na izveštaj pukovnika... ne sećam se njegovog imena, ali 80. motorizovane brigade u vezi sa događajima na "Ovčari", način na koji se on bavio tom vrstom izveštaja se odražava na komandnu klimu koju je on stvorio. A ako me pitate konkretno da li je ono što se desilo na "Ovčari" direktan rezultat komandne klime, ne mogu da vam odgovorim na to pitanje. Ali sigurno jeste direktna posledica akcija koje su preduzete ili nisu preduzete u sklopu komandnog lanca.

SUDIJA PARKER: Hvala vam gospodine Vasiću. Prekoračili ste pet minuta vaše vreme.

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, ja se izvinjavam, ali svedok nije odgovorio na pitanje koje sam mu postavio o prisutnim članovima strategijske komande i kako to utiče po mišljenju svedoka na komandnu klimu u Vukovaru, koji su prisutni u doba dešavanja događaja na "Ovčari", a svedok mi je sve drugo ispričao, osim da mi odgovori na ono što sam ga pitao.

SUDIJA PARKER: Hvala vam, gospodine Vasiću. Generale, da li ste čuli to?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Jesam, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Da li možete da odgovorite?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. U tom smislu, komandna klima je trajni rezultat načina na koji deluje komandant. On daje ton i stil, i on u stvari daje na znanje potčinjenima šta oni treba da misle da je prihvatljivo ili da nije prihvatljivo za komandanta. I u tom pogledu, dolazak organa sa strane na područje njegove zone odgovornosti neće promeniti komandnu klimu koju je on već stvorio na ovaj ili onaj način.

SUDIJA PARKER: Hvala vam puno. Hvala vam, gospodine Vasiću. Gospodine Boroviću.

ADVOKAT BOROVIĆ: Hvala, časni Sude.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT BOROVIĆ

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ja sam advokat Borivoje Borović, branilac Miroslava Radića. Gospodine generale, da li ste bili prisutni kada je veštak vojni, gospodin Theunens svedočio u ovom predmetu? Da li ste bili prisutni u sudnici?
SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, bio sam prisutan. Sedeo sam tu pozadi, časni Sude.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Pre nego što ste uradili vaš nalaz, imali ste listu svedoka koju vam je dostavilo Tužilaštvo. Moje pitanje glasi: Pošto ste danas rekli da ste čitali transkripte tri svedoka koja su svedočila na ovom Sudu, i rekli ste njihova imena, da li ste pročitali još neki transkript, i da li se možete, ako biste bili ljubazni, setiti još nekog imena ili više niste čitali?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja sam dobio najmanje dve pune kutije sa papirima, i ja sam se usredsredio na ona tri transkripta koja sam spomenuo. Postojali su i neki drugi, ali jednostavno, nisam imao vremena da i to pregledam.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala lepo. Da li to znači gospodine generale, da niste pročitali šta su na ovom suđenju izjavili svedoci P-002, P-022, ali na ovom suđenju, mislim na transkript, a ne na izjave koje su dali Tužilaštvu, a koje ste vi koristili, zatim transkript svedočenja svedoka Vezmarovića, svedočenje svedoka P-014? Da li to znači da niste pročitali transkripte njihovih svedočenja na ovom suđenju - pre nego što ste dali nalaz? Da se ne zbunite. Znači, ne želim da vas zbunjujem. Izjave koje su dali Tužilaštvu, pa ste čitali i navodili u fus notama, jasno je da ste to čitali, naravno. A ovo naknadno, kada su se izjašnjavali kao svedoci pred ovim Sudom, očigledno kažete - niste čitali, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Veoma mi je teško da odgovorim na ova pitanja, jer sam puno toga pročitao. Ja sam čitao to da bih video da li postoji bilo šta u tim izjavama što bi me navelo da dopunim ili promenim mišljenje koje sam izneo u svom izveštaju. I moram da kažem da nisam ništa našao što bi me navelo da promenim svoje mišljenje u svom izveštaju. A da li sam ja pročitao izjave svedoka P-002 ili P-014 ili neke druge, žao mi je, ne mogu da vam kažem ovako napamet. Možda kada bih video, možda bih se onda prisetio. Znam da vam ovo nije od velike pomoći, ali to je istina.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Pa ja mislim da ipak ste bili vrlo jasni kada ste rekli da niste imali vremena, i da ste pročitali transkripte sa svedočenja samo ona tri, po vama, relevantna svedoka, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Sigurno je da sam pročitao ta tri transkripta, a verovatno i još neke druge, ali nisam obraćao pažnju na to ko je u stvari šta rekao, već sam hteo da vidim da li će ono što oni kažu na bilo koji način da utiče na mene da upotpunim neki stav iz mog izveštaja.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li ste čitali transkript izjave svedoka koji je bio komandir čete vojne policije 80. kragujevačke brigade?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da li možete da mi kažete njegovo ime?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Vezmarović?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne sećam se.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: I da završimo s ovim. Da li ste čitali izjavu u bilo kojoj fazi pripremanja vašeg nalaza svedoka Paunović Radoja, komandanta bataljona vojne policije? Ne pominje se u vašim fus notama.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Upravo gledam da bih video da li se njegovo ime pojavljuje na spisku svedoka koje ja imam. Mislim da se ne spominje ime, osim ako se njegovo identitet ne krije iza nekog P broja. Da li je njegovo ime pod nekim brojem P?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Gospodine generale, nalazi se na tom spisku, ali ne krije se pod nekim brojem. Ali, da li se sećate ovog imena i prezimena i da ste razgovarali? I da li ste razgovaralisa... da li ste čitali izjavu doktora Njavra?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Žao mi je, ali ja nemam ime Radoje Paunović na spisku svedoka čije sam ja izjave dobio.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: U redu, u redu. Da li se sećate da ste čitali tu izjavu?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Kao što sam rekao, to se ne nalazi na spisku izjava svedoka koje sam ja dobio, iz čega proizilazi da nisam pročitao.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I još mi niste odgovorili za doktora Njavra? Juraj Njavro, doktor. Da li ste čitali njegovu izjavu? Koji je bio zaposlen u vukovarskoj bolnici?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: O da. On je svedok pod brojem 43 na spisku izjava svedoka. E sada, da li sam uvrstio njega u svoje fus note ili ne, nisam siguran, ali sam pročitao njegovu izjavu.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I sećate se šta je on izjavio, ako vas budem pitao?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je opasna pretpostavka, ali možete da me iskušate.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Evo probaću odmah, iako nisam bio to planirao. To je jedan dobar izazov. Da li znate, šta je... da li je pominjao kapetana Radića? Ako jeste, u kom kontekstu, pošto kažete da se sećate izazova... izjave? Ako ne, nije problem?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Sećam se da se kapetan Radić spominje u brojnim izjavama kao osoba koja je bila prisutna u bolnici. Imam...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Generale, govorimo o Njavru. Za druge znam... Samo o Njavru, i idemo onda dalje.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja sad ne znam da li je to bilo u izjavi gospodina Njavra ili ne, da budem iskren sa vama, ali to se sigurno nalazi u izjavi svedoka P-030, bez obzira ko je taj svedok P-030.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Dakle ipak, iako sam probao, niste se setili šta je rekao za kapetana Radića, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Samo da vidim šta sam ja napisao za kapetana Radića.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da vas ne bih zbunjivao, vi ga stvarno u fus notama nigde ne pominjete, i ne bih vam ovo konkretno pitanje postavio da niste rekli – probajte. Ako ne možete da se setite toga, nećete naći u vašem nalazu, jer nigde u fus noti ne citirate doktora Njavra. Prema tome, da budemo korektni, ako se sećate - da, ako se ne sećate, idemo dalje. Sve je u redu.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da ste sada odgovorili na vlastito pitanje.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Onda nastavite. Izvolite.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Nemam šta dalje da kažem.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, zamolio bih prevodioce da postupimo po jednom metodu koji smo ranije koristili kada se radi o nekim vojnim terminima, koji su upravo vezani za mog klijenta. Što znači, pošto imamo problem sa engleskim jezikom, vezano za vojnu terminologiju, konkretnu, zamoliću prevodioce - kada pitam za komandira - da uđe komandir, a kada pitam za komandanta - da uđe komandant.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Gospodine generale... i molio bih da pratite i transkript na e... na ekranu, zato sam ovo upozorenje i izneo. Da li znate razliku između komandanta i komandira?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Zaista nisam upoznat sa tim, ali znam da se o tome govorilo. Vi ste to isto pitanje postavili i vojnom ekspertu gospodinu Theunensu. Mislim da se radi o različitim nivoima, ali pravi odgovor na vaše pitanje bi bio - ne. Ako možete da me podsetite?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine generale. Da li je starešina koji komanduje četom, da li se on zove komandir, a starešina koji komanduje bataljonom ili višom jedinicom, da se zove komandant - po osnovu propisa koje ste vi proučavali?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da je to tako, ali ako želite da dobijete stoprocentno tačan odgovor, onda bih hteo da se vratimo na pravila, da me uputite na konkretan tekst, i onda bih mogao da vam odgovorim sa da, da je to tako napisano. Ali mislim da ste o tome razgovarali sa gospodinom Theunensom, i to pre dva dana.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: U redu. Hvala.

ADVOKAT BOROVIĆ: Biću ovog puta korektan i prema kolegama iz Tužilaštva, iako smo obelodanili još u petak dokumente koji se zovu "Pravilo četa - vod", a pošto očigledno nisu imali vremena da to prouče, neću danas o tim dokumentima razgovarati. Uvešću ih preko mog veštaka kada dođe vreme, i ako Sud naravno dozvoli, tako da ću preskočiti jedan deo pitanja, upravo iz razloga što sam gospodina Theunensa, čini mi se, oko toga detaljno pitao, a i ranije, pukovnik Trifunović je dao precizne i decidirane odgovore, tumačeći ova pravila.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Gospodine Pringle, da li znate na kom nivou se formira štab?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pre nego što odgovorim na pitanje, moram da kažem da ja ovde nisam kao ekspert za doktrinu JNA, što naravno ne znači da ja nisam puno pročitao o doktrini JNA i da to nisam koristio kako bih izveo određene zaključke u mom izveštaju o uopštenim aspektima rukovođenja i komandovanja i ponašanja. Hteo sam samo to da napomenem. Veštak za doktrinu JNA je u stvari gospodin Theunens, i mislim da ste mu vi postavili to isto pitanje. Sada da se vratim na vaše pitanje. Mislim da ste pitali na kom nivou se formira štab. Nemate štab na nivou čete. Imate ga na nivou bataljona – nije veliki, ali ga imate. Imate daleko veći štab na nivou brigade, a još veći štab na nivou divizije ili korpusa, da koristim terminologiju JNA.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Mislim da ste to definisali. Iz dokumentacije koja je ovde izvođena, na ovom suđenju, i mislim da je u velikom delu proučavao tu dokumentaciju i gospodin Theunens, ako vam kažem da komandir čete kroz zapovesti i odluku komandanta bataljona, dobija pravce napada, a da više jedinice dobijaju zone odgovornosti, to jeste zone dejstva, da li sam u pravu kao veštak amater u ovom slučaju?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Što se tiče nivoa bataljona ili jurišnih odreda, mislim da i oni takođe dobijaju pravce napada. Mislim da sam pročitao nekoliko naređenja Operativne grupe Jug, u kojima se to navodi.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Govorili smo danas malo više o klimi komandovanja. To su paragrafi od 37 do 48 vašeg izveštaja, I uglavnom taj pojam vezujete za komandanta, odnosno komandira, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne. Komandna klima je jedan koncept koji se može da primeni na bilo koji nivo komandovanja – od najnižeg pa do najvišeg oficirskog nivoa. Dakle, to se odražava zbog način na koji deluju, načina na koji se ponašaju između sebe, i oni izvlače zaključke na osnovu delovanja pretpostavljenog starešine.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Potpuno se slažem s ovim vašim zaključkom. I vi ste u svom nalazu, u tački 39 između ostalog, rekli da je potreban: lični autoritet, poštenje, iskrenost, disciplina, dobro postupanje i druge lične osobine koje ste nabrajali, hrabrost i tako dalje, i tako dalje, moralna odgovornost - kao poseban vid. Da li sam u pravu da su ovo neke od osobina koje mora da ima starešina, da bi klima komandovanja bila na nivou koji je poželjan?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da. Ono što sam ja hteo da kažem tu, a što vi citirate jeste u stvari fus nota broj 58, a to je iz Pravila Brigade JNA. Evo, ja ću da pročitam šta tu piše. Citat: "Ličnim držanjem, radom, angažovanjem u sprovođenju politike SK Jugoslavije, moralnim likom, hrabrošću, sposobnošću, pravednošću, hladnokrvnošću, doslednošću i poštovanjem ličnosti i mišljenja potčinjenih, komandant bitno utiče na celokupno stanje u brigadi..." Dakle, radi se o pravilu brigade, "...a posebno se odnosi na moral jedinica i komande." I upravo te crte bi trebalo da važe na svakom nivou.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Gospodine generale, svedoci: P-022, P-002, svedok Trifunović, i uglavnom svi koje sam pitao na ove okolnosti vezano za kapetana Radića, upravo su istakli....

ADVOKAT BOROVIĆ: A referenca za Sud, za svedoka P-022 je s...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Nemate to, gospodine generale...

ADVOKAT BOROVIĆ: ...je transkript strana 5083/15; a za svedoka P-002, transkript strana 10555/5.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Dakle, oni su svi istakli za kapetana Radića da je bio hrabar, da je bio jedini oficir koji se sa svojim vojnicima nalazio na frontu, da je bio pošten, da je bio disciplinovan, i čak je naveden primer o kome smo mi ovde raspravljali, da je 40 dobrovoljaca zbog nediscipline i kršenja pravila ponašanja razoružao i peške oterao sa fronta. Da li ste vi došli do ovih podataka, pošto kažete da ste ih čitali, delove nekih izjava koje su ranije davane, ne računajući transkripte sa suđenja pred ovim Sudom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Nisam upoznat sa ovim izjavama koje ste vi sada pročitali, mada ne postoje razlozi da u to ne verujem.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Još bih dodao, dakle, tu je i uvaženi kolega tužilac, pošto nemam vremena, ne verujem da bi bilo preporučljivo da vam sad sve citiram - šta je rečeno. Mi smo kao dokaze izveli ovde i neke novinske članke. I u svim novinskim člancima se ističe otprilike hrabrost tog čoveka, i tako dalje. Ako to prihvatite da je tačno što sam naveo - da su svedočili svedoci, a reference postoje u transkriptima ovog predmeta, da li to znači da na nivou čete kojom je komandovao kapetan Radić upravo morala se razviti klima komandovanja ona o kojoj vi govorite i koja bi bila poželjna, pod ovom pretpostavkom?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne, ne bih se baš složio sa tim. Ja nemam razloga da ne verujem da je kapetan Radić bio veoma hrabar starešina i da je delovao na taj način. Ali to po sebi nije dovoljno da se stvori ova sveobuhvatna klima komandovanja o kojoj ja govorim. Evo, daću vam dva primera. Ako se dobro sećam, štab kapetana Radića se nalazio u blizini, ako ne čak i na istom mestu sa štabom lokalne Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca, i zbog toga je on imao lična saznanja o tome kako se oni ponašaju. A kada je bio obavešten o događajima na "Ovčari"...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Izvinite gospodine, ali pričate o stvarima o kojima ćemo tek razgovarati. Mislim da to, poštujući fer postupanje, ipak treba da ostavite za kasnije da nam to saopštite, jer možda do toga... možda ćete promeniti taj svoj zaključak, kada budemo postupno došli do tog događaja. Prvo, ako dobro čujem od prevodilaca, vi koristite termin "štab" kapetana...

prevodioci: Ispravka prevodioca – komandno mesto.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Dobro, prevodioci čujem da su rekli komandno mesto, iako i to nije tačno. Zato bih molio da čujem da li ste koristili termine...

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne, mislim da biste vi to nazvali "posmatračko mesto", što po meni znači nešto sasvim drugo. Da, u redu. Ali da ostanemo striktno u okviru vašeg pitanja. Ako je činjenica da je kapetan Radić imao reputaciju izuzetno hrabrog oficira, da li to znači da je imao i sve atribute potrebne za stvaranje komandne klime, kako sam je ja opisao. Odgovor – ne.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: To nije bilo moje pitanje. Hrabrost je samo jedan elemenat, a sve ostalo sam napomenuo: da je bio pošten, da je tražio disciplinu, pa sam naveo primer, zbog nediscipline je udaljio ljude sa fronta, pa sam izneo svedočenja ljudi koji su ovde zaštićeni svedoci pred ovim Sudom, koji su svedoci Tužilaštva, i koji nisu mogli da ne kažu da je on bio: najčasniji, najhrabriji, imao dobar odnos i da... To je znači više stvari koje sam ja, specijalno vodeći računa o onome što ćete vi veštačiti, postavljao pažljivo svedoku po svedoku, nabrajajući većinu osobina koje stoje u vašim izveštajima. A da li je ovo bilo komandno mesto, da li je on imao efektivnu kontrolu, do toga ćemo doći. Hvala lepo. Moje pitanje sledeće glasi: Tumačeći načela rukovođenja i komandovanja, vi ste ipak to učinili u svom nalazu, vi niste odvojili nivoe rukovođenja i komandovanja između komandanta i komandira, već ste poistovetili sve nivoe, što po... po doktrini rukovođenja i komandovanja nije isto... Međutim, ako komandir i komandant za vas predstavlja problem, i ako smatrate da je to Theunens odgovarao, ne morate odgovoriti ni na ovo pitanje?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja nemam problem da razlikujem odgovornosti komandira i komandanta, ako uopšteno kažemo da se jedan nalazi na nivou čete, a drugi na nivou bataljona ili nivou jurišnog odreda. Ali to ni na koji način ne znači da postoje razlike u zahtevima koji treba da postoje za ispravnu komandnu klimu. Isti kriterijumi u stvari se traže i od podređenih, kao i o komandira. Da li je to odgovor na vaše pitanje?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Neka ostane tako. Sledeće pitanje: Vi ste u svom nalazu rekli da je kapetan Radić 19. ili 20. jedanaestog bio u bolnici kao privatno lice, je li tako? To se nalazi u vašem paragrafu 84.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je u mom...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li to piše? To je prvo pitanje.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Tražite da pogledam deo mog izveštaja koji je podvučen, zato što je izvučen iz izjave svedoka Borivoja Tešića. I koliko sam shvatio, tu postoji neki problem. Ako želite da to pročitam, uradiću to.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Podvučena je fus nota...

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Fus note 126 i 127 su podvučene. Ono što sam rekao u svom izveštaju, jeste: "Jasno je da je kapetan Miroslav Radić bio prisutan u bolnici za vreme evakuacije 19. i 20. novembra i to bez ikakvog naređenja, i to ne u svojstvu komandira svog jurišnog odreda. Izgleda da je tamo bio prisutan kao privatno lice." To je zaključak koji sam doneo na osnovu onoga što sam pročitao. On tamo nije bio kao komandir svoje čete. Ali on je bio tamo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li samo na osnovu izjave koja je podvučena crvenim, pa je ne možemo koristiti, ili imate još bar jedan dokaz na tu okolnost - da je bio tamo kao privatno lice?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da je Radić bio tamo, to nalazimo u izjavi svedoka P-030.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Dakle, ovo - da je privatno lice - ne možemo koristiti iz vašeg nalaza, je l' tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Da, ne. To što kažem "kao privatno lice" je zaključak koji sam ja izvukao, jer nisam dobio utisak koji bih preneo u izveštajima i na osnovu izjava koje sam pročitao da je kapetan Radić tamo komandovao svojim vojnicima. On je jednostavno tamo bio, a izgleda da je radio sa majorom Šljivančaninom. I on je zbog toga, kao što sam i rekao u izveštaju, bio svedok zlostavljanja evakuisanih ljudi od strane pripadnika Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca. To je ono što sam hteo da kažem.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Pod pretpostavkom da je bio kapetan Radić, kao što kažete "privatno", a pod pretpostavkom da se na istom mestu nalazio komandant Prvog motorizovanog bataljona, Borivoje Tešić, i bio prisutan istovremeno kada i Radić, 19. jedanaestog, da li on može u prisustvu svog pretpostavljenog starešine biti "privatno"?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To ne mogu da komentarišem, zato što mi nije jasno zašto je on tamo bio.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Po pravilima, kada se na licu mesta nađe oficir nižeg čina, a istovremeno se na istom mestu nađe njegov pretpostavljeni starešina, koji je istovremeno i višeg čina, da li onda može ovaj sa nižim činom biti privatno bilo gde - po pravilima koje ste vi proučavali, ili je i dalje pod komandom svog pretpostavljenog starešine?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja mislim kada kažem "kao privatno lice", ja u stvari mislim na činjenicu - na osnovu onoga što sam mogao da zaključim iz dokumenata koja sam pročitao - da on nije tamo komandovao svojim vojnicima. To ne znači da tamo nije mogao da bude u nekom drugom svojstvu, recimo, izviđanja, ili kao neko ko je služio za vezu, ili u bilo kojem drugom svojstvu. Ali činjenica je da ja ne znam zašto je on bio tamo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li znate u to vreme 19. i 20. jedanaestog 1991. godine kako je izgledala uniforma oficira JNA? Da li je možete opisati? Odelo, kapa?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ne baš. Ali verujem da je neka vrsta maskirne uniforme, zatim kapa ili šlem. Ali odgovor je da ne mogu da vam navedem detalje.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li ste sreli, proučavajući ovaj predmet, da su u pešadijskoj četi, da li je bilo ko nosio: plave, zelene ili bordo beretke, ili toga nije bilo u opremi, zvaničnoj opremi u tom trenutku?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mislim da nisam pročitao ništa što bi na to ukazivalo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Gospodine generale, da li znate ko je 20. jedanaestog obezbeđivao bolnicu u Vukovaru? Koja jedinica?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ja verujem i kažem ponovo da pokušavam da se setim - da su to bili delovi motorizovanog bataljona... ne znam da li Gardijske ili 80. motorizovane brigade. Ali isto tako verujem na osnovu mnogih izjava koje sam pročitao, da je 20. novembra lice koje je bilo nadležno ili preuzimalo nadležnost nad operacijom u bolnici izgleda bio major Šljivančanin.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ja sam pitao da li znate ko je fizički obezbeđivao bolnicu? Proučili ste veliki broj dokumenata. Koja bi to bila vojna formacija koja je zadužena inače za obezbeđivanje takvih objekata u tim uslovima?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To je dužnost koja prirodno spada pod elemente motorizovanog bataljona ili isto tako pod neke elemente bataljona vojne policije.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: A da li znate ko je ovlašćen da vrši pretres ljudi, i da li imate podatke - pripadnici koje jedinice su vršili pretres i odvođenje do autobusa nakon tog pretresa i kontrole? Praveći nalaz, da li ste došli do tih saznanja?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Pročitao sam izjave o tome šta se dešavalo u bolnici, ali što se tiče onog ko je konkretno pretresao, ne sećam se. Ali, to prirodno spada pod dužnosti vojne policije ili organa bezbednosti, ako pod pretresom podrazumevate pretresanje ljudi i izdvajanje zarobljenika.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li je komandir Treće čete, Miroslav Radić i da je bio na tom licu mesta, mogao komandovati i izdavati naređenje vojnoj policiji, četi vojne policije, ili drugim pripadnicima vojne policije?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: To zavisi od toga pod kakvim je okolnostima bio tamo. Ako je dobio ovlašćenje da bude tamo u nekom službenom svojstvu, hipotetički možemo da kažemo kao pomoćnik majora Šljivančanina, na primer, onda bi mogao da bude ovlašćen da izdaje naređenja u ime majora Šljivančanina - ukoliko je i sam major Šljivančanin bio ovlašćen da rukovodi operacijom. To je hipotetički odgovor na hipotetičko pitanje.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: I poslednje pitanje. A ako je bio privatno, kao što vi kažete, onda nije mogao izdavati naređenja, je li tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Ponovo kažem, kad kažem da je bio "kao privatno lice", time sam hteo da kažem da mi nije bilo jasno da li su tamo bili njegovi vojnici iz čete pod njegovom komandom. Da li je on bio u položaju da izdaje bilo kakva naređenja, to je zavisilo direktno od razloga i... i ovlašćenja koja su dovela do toga da je on uopšte bio tamo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: A vi te razloge ne znate, je li tako?

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: Mnogo puta sam rekao da ne znam koji su bili razlozi da Radić bude tamo kada njegovi vojnici nisu bili tamo. Ali jasno je da je on bio tamo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Za danas sam... Nije jasno da je bio tamo, ali za danas sam završio. Hvala.

SVEDOK PRINGLE – ODGOVOR: U izjavama koje sam ja pročitao, to je nešto što ne može da se pobije.

SUDIJA PARKER: Hvala vam puno, gospodine Boroviću. I...

ADVOKAT BOROVIĆ: Izvinite. To ćemo sutra pobijati.

SUDIJA PARKER: Gospodine Boroviću, to je za sutra, a ne za danas. Nastavljamo sutra u 9.00 časova. Završavamo u 13.45 časova. Hvala vam puno. Prekidamo sa radom.

Fond za humanitarno pravo

